

ĐÃ CHẾT MÀ SỐNG

- Các việc tục người tôi đã chết,
Chết hẳn từ lúc trước nữa kia;
Trên xác thân mọi việc trần mê,
Đã chết mất vào khuya đêm nọ.
Hiện bây giờ tôi còn nhớ rõ,
Vào một đêm trăng tỏ trời thanh;
Không bóng người nào đứng chung quanh,
Chỉ trợ trọi một thân thơ thẩn.
Bên cầu đá có chùa Tinh Tấn,
10. Đền leo heo nhơn nhớn trước môn;
Chùng như là có sức chiêu hồn,
Tự nhiên kéo lần chơn bước đến.
Bên cửa tự có đèn một nén,
Trong sân chùa sao sến nhiều cây;
Mắt nhìn qua lòng nghĩ như vậy,
Trong chùa có Phật hay là chẳng.
Sự tưởng Phật nơi lòng có đặng,
Người mới đem cây đèn trông đây;
Kẻ hữu tâm cây cũng duyên thay,
20. Mắt càng ngắm càng say tâm não.
Cảnh thanh tịnh biểu dương tánh đạo,
Khác cảnh đời huyên náo tranh đua;
Ta ngẩng nhìn quanh khắp kiểng chùa,
Vào hay chẳng lòng chưa định quyết.
Nhìn phong cảnh nhìn chùa mãi miết,
Tự thấy lòng mến tiếc dường bao;
Rồi tự nhiên chơn rón bước vào,
Một sư cụ đón chào lễ phép.
Ta cũng bắt cúi mình khép nép,

30. Rằng hôm nay chẳng biết tại sao;
Trong não đầu lại bắt nhói đau,
Nơi phòng nội ngồi lâu không được.
Mới ra ngoài chon lẩn rảo bước,
Gió duyên đâu khéo hút vào đây;
Chớ tôi không phải ở xóm này,
Mà là ở cách đây mấy dặm.
Su rãng: nếu thế là tốt lắm,
Nếu không duyên sao giãm chôn này;
Xin mời ông tiện bước vào đây,
40. Trước lễ Phật sau vài câu chuyện.
Ta vâng lời bước vào Phật điện,
Lễ Phật xong rồi đến hậu đường;
Su rãng: người ở chôn tha phương,
Đến đây viếng lệ thường rất ít .
Có lẽ ông duyên sâu Phật Thích,
Mới ngẫu nhiên lễ Phật chùa này;
Xin mời ông ngồi xuống nơi đây,
Liên đồng tử bung khay nước đến.
Su rãng: xin mời ông tự tiện,
50. Ta cảm ơn cầm chén nước lên;
Su cũng đồng nói tiếp theo liền,
Đạo nếu chẳng có duyên khó gặp.
Chùa này kể từ ngày thiết lập,
Người như ông mới gặp đầu tiên;
Giữa đêm hôm đến viếng chùa chiền,
Thật là một kỳ duyên hy hữu.
Xin mời ông đêm nay ở ngủ,
Để chuyện trò có đủ thời giờ;
Đây cũng là do ở Phật cơ,
60. Khéo xui khiến người như ông đến.
Tuy mới gặp nhưng lòng đã mến,

- Người như ông cũng hiếm chùa này;
Lần đầu tiên mới đến nơi đây,
Nghe sư cụ quá lời khen tặng.
Ta thưa rằng: tôi không dám nhận,
Tôi như bao người đến viếng chùa;
Chỉ khác hơn không đến bữa trưa,
Mà lại đến đêm khuya vắng vẻ.
Bởi người tôi đang sầu lắm lẽ,
70. Khác nào như là kẻ điên cuồng;
Thường đêm thường tâm não ưu buồn,
Mắt ăn cũng mắt luôn cả ngủ.
Mỗi khi gặp phải cơn phong vũ,
Hoặc thấy nghe những sự bất lành;
Cõi lòng tôi như bị xé banh,
Đêm ấy suốt thâu canh không ngủ.
Nỗi thương nhớ xa gần áp ủ,
Sự âu lo bao phủ tim gan;
Rồi tự nhiên nước mắt cứ tràn,
80. Không còn cách nào ngăn nén được.
Nếu nằm mãi gôi chẵn đều ướt,
Và trong lòng bút rút không an;
Nên thường hay rảo bước ra đàng,
Mượn phong cảnh để làm khuây khoả.
Suốt bao năm đều như thế cả,
Không ngày nào trong dạ thấy vui;
Vẻ mặt luôn ả nét bùi ngùi,
Cười cũng chỉ gượng cười lấy có.
Chính hôm nay cũng như thế đó,
90. Lòng bản khoán chuyện nọ chuyện kia;
Quên cả Trời lạnh lẽo đêm khuya,
Cứ đi mãi đến kẻ am tự.
Thế tạo khéo nhiều trò thách thử,

- Làm cho người Phật tử chua cay;
Trước khi tôi để bước vào đây,
Đứng lâu ở bên cây cầu đá.
Ngắm dòng nước chảy trong lòng dạ,
Chùng như là khuấy khoả ít nhiều;
Nước chảy luôn bắt kẻ rác rêu,
100. Sớm cũng chảy mà chiều cũng chảy.
Khấp quả đất cùng trên thế giới,
Chậm hay mau đều chảy tới luôn;
Mặc cho đời có dạ ghét thương,
Không vì đó mà ngưng sức chảy.
Trong lòng cứ quanh đi quẩn lại,
Nước cùng ta có phải giống chẳng?
Ngó nước xong nhìn cảnh chùa tăng,
Lòng như gợi muôn ngàn câu chuyện.
Chuyện mới cũ chuyện đời u hiễn,
110. Rồi như ai kéo đến vào đây;
Thật tôi không có ý định này,
Ắt sẽ có gì hay đem lại.
Sự cụ rằng: chắc như thế ấy,
Nên xin ông ở lại đêm nay;
Để cùng tôi tâm sự vấn dài,
Nếu ông chẳng chấp đây già cả.
Ta liền thừa lời ông quá hạ,
Việc đạo đời già cả càng thâm;
Trẻ tuổi đâu khỏi lắm sự lầm,
120. Được ông chỉ lấy làm quý hóa.
Biết chừng đâu chuyện trong nhứt dạ,
Khéo gợi nên duyên cả thiên niên;
Vậy xin ông lượng việc tục tiên,
Dạy bảo kẻ đường duyên mỏng méo.
Ngoài Trời cũng lấy làm lạnh lẽo,

- Nếu quá khuya xin ngủ nhờ đây;
Sư liền rằng: như thế là hay,
Rồi tự bước vào ngay sau hậu.
Mang bánh nước thêm ra rồi bảo,
130. Xin ông dùng lấy thảo với tôi;
Nhà chùa không giống ở nhà đời,
Chi bánh nước không mùi chi khác.
Ta rằng: cố nhiên chùa chay lạt,
Xin ông đừng thối mắc làm chi;
Ông vui lòng hậu đãi thế thì,
Lòng tôi thiệt xiết chi cảm đội.
Khách thập phương mỗi khi bước tới,
Các sư đều tiếp đối thế này;
Mùi thiền đâu cũng được thơm lây,
140. Tặng với tục cả hai được mến.
Sư rằng: ba mươi năm gần đến,
Tôi đem thân phụng hiến chùa này;
Sự lễ nhường bất luận với ai,
Cũng thế cả không hay phân biệt.
Vì lẽ chữ từ bi được biết,
Chỉ yêu thương không ghét một ai;
Lòng rộng hơn kẻ thế ở ngoài,
Cảnh chùa tất là thay cảnh Phật.
Tâm nhà tặng khác hơn kẻ tục,
150. Tặng thay chơn cho Phật ở đời;
Vì vậy nên đối với mọi người,
Nên thương hết chớ nơi nào ghét.
Phải tiêu biểu tinh thần siêu việt,
Mới là người học Phật làm tăng;
Tôi ở chùa chút mấy mươi năm,
Lúc nào cũng chủ tâm như thế.
Khách đến viếng nhiều không số kể,

- Người như ông là kẻ khác xa;
Nên tôi quên đi phận tuổi già,
160. Muốn ông được luận qua nhiều việc.
Ta rằng: đạo tôi không mấy biết,
Nhưng lòng hay yêu việc thiện lương;
Tâm hồn luôn hướng cảnh Phật đường,
Vì tin Phật là chơn giác ngộ.
Lúc nào cũng muốn Ngài cứu độ,
Không những tôi mà cả thế gian;
Khổ đời nhiều dạ thấy không an,
Có lẽ Phật mùi phang đã thấu.
Su rằng: việc thế gian khó dấu,
170. Mắt Phật đà xem thấu khắp nơi;
Người sống trôi giữa biển khổ đời,
Lòng mong ước như người ông đầy.
Thật hiếm có và tôi ít thấy,
Phần đông thường lo lấy riêng thân;
Nghĩ cho mình là việc trước hơn,
Chớ ít có nghĩ luôn kẻ khác.
Cũng vì thế lắm người tạo ác,
Toàn là do dục đắc lợi tư;
Ta thưa rằng: thật đúng thế ư,
180. Cũng vì vậy loài người luôn khổ.
Sự khổ chẳng mấy ai muốn có,
Nhưng vô tình tạo nó không hay;
Cũng có người cố ý tạo gây,
Theo đuổi tánh sưa say dục vọng.
Trong đau khổ người cam chịu sống,
Vì là nuôi hy vọng tương lai;
Vì sống vì ham muốn nọ này,
Nhiều người dám liều thân bất kể.
Mỗi người mỗi muốn ham một lẽ,

190. Khổ khác nhau khó kể sau cùng;
Dù cho là mấy bậc anh hùng,
Cũng khó thắng được lòng ham muốn.
Ai cũng bị khổ làm rối cuốn,
Không người nào sung sướng tự do;
Càng giàu sang càng địa vị to,
Trong lòng lại càng lo càng khổ.
Vì ích kỷ mà lo không hở,
Ấy tánh chung của kẻ thế gian;
Tánh này chùng nào được tiêu tan,
200. Loài người mới bình an vô sự.
Không giặc giã không người hung dữ,
Cũng không ai ích kỷ tổn hơn;
Mong cửa thiên rộng mở xa gần,
Giúp thiên hạ đồng tâm cải thiện.
Dù tiến bộ được bao nhiêu chuyện,
Loài người không cải thiện như nhau;
Tiến bộ kia cũng vẫn khổ đau,
Chỉ phương tiện hại nhau vô ích.
Sự tiến bộ tôi không công kích,
210. Chỉ luận nghe chỗ ích chỗ không.
Nhìn kim thời như thể pháo bông,
Tôi càng thấy trong lòng bút rút;
Những nỗi của tôi đang buồn bực,
Ba phần tự do cuộc thế dân.
Còn một phần vì chữ hiếu thân,
Đi đâu cũng nhớ luôn không ngớt;
Ngày nào hơn loại cùng sang sót,
Chùng ấy tôi mới bớt nỗi buồn.
Chính tôi như là kẻ đang cuồng,
220. Cuồng đạo đức cuồng luôn thế sự;
Đời mỗi bữa mỗi thêm câu như,

- Khiến lòng người thêm bị nhớp nhờn.
Cứ chạy đua theo cái thời cơ,
Lòng người rồi dường tơ muôn mối;
Chón tửu sắc bất phân sớm tối,
Ngày chí đêm tiếp nối truy hoan.
Cạnh tranh nhau sống mới sống sang,
Loài người vẫn mưu toan đủ cách;
Mưu toan ấy ít khi trong sạch,
230. Hầu hết đều nhờn nhớp dã man.
Sự bán buôn đến việc dân quan,
Toàn giả dối như ban hát bộ;
Xấu xa mấy cũng thầy không hổ,
Tội lỗi bao vẫn kẻ như không.
Trên đường đời số ấy rất đông,
Chúng dễ cám được lòng kẻ yếu;
Việc xấu tốt có người cũng hiểu,
Theo phần đông đành chịu xấu luôn.
Lành một người còn dữ cả muôn,
240. Lành ấy khó gìn luôn đến cuối;
Có lẽ ở chín tầng mây nổi,
Đức Ngọc Hoàng không khỏi đắn đo.
Phàm như tôi còn quá ưu lo,
Huống Thượng Đế sao cho khỏi thảm;
Loài người càng ngày hơn gấu hạm,
Gặp bắt ăn chớ chẳng luận suy.
Có đủ đồ giết hại kinh nguy,
Đề phụng sự cư y âm thực;
Nói tới đây ta liền nhớ sự,
250. Đề hỏi sư đạo đức thế nào.
Một mình ta cứ nói thao thao,
Thật là quấy làm sao đầy nhĩ;
Có thể gọi người cuồng đạo lý.

- Đi đến đâu cũng chỉ thế thôi,
Nghĩ vậy rồi ta mới cất lời;
Thưa sư những việc tôi vừa luận,
Đúng hay chẳng nhờ sư chỉ dẫn.
Sư rằng: lòng bi mẫn của ông,
Thật là người đáng noi Phật tông;
260. Lời rất đúng chứ không sai chạy,
Tâm hồn ông bủa đầy nội ngoại.
Dựa vào tình Nhơn loại nói ra,
Rất hợp lời dạy của Thích Ca;
Ai nghe cũng phải là nhìn nhận,
Chỉ những kẻ ý tình thiên cận.
Chẳng nghe theo lại giận không chùng,
Lấy tình thân phổ độ chúng dân;
Nhận hay chẳng đâu cần ông nhủ.
Ta thưa rằng lời sư hữu lý,
270. Chính lòng tôi đã nghĩ thế ư;
Vạch rõ ra các việc nên hư,
Nghe hay chẳng tùy người liệu lượng.
Không phiền trách chỉ là mong tưởng,
Khắp người đồng qui hướng một đường;
Dù Đông Tây Nam Bắc chư phương,
Cùng siết chặt niềm thương nhau cả.
Chẳng phân biệt kẻ quen người lạ,
Chỉ xem nhau tất cả là người;
Đối đãi nhau một cách tốt tươi,
280. Giúp nhau sống cuộc đời no ấm.
Tránh chửi mắng tránh điều đá đấm,
Càng không nên mưu ngầm hại nhau;
Bất luận là ở một việc nào,
Lấy tình thật đối nhau làm trước.
Điều này nếu loài người có được,

- Chắc không ai sống cuộc đời đói nghèo;
Dù dân trong rừng bụi núi đèo,
Cũng mở mắt như nhau tất cả.
Như thế mới là chơn tiến hóa,
290. Cũng gọi rằng triệt để văn minh;
Su rằng: tôi rất biểu đồng tình,
Chính tôi cũng đình ninh như thế.
Tâm hồn ông nghĩ suy đáo đẽ,
Thật là không hổ kẻ sống đời;
Trong thân người có được lòng người,
Ấy đâu phải mỗi ai cũng có.
Tôi còn nhớ khi tôi lúc nhỏ,
Con của nhà hào phú một vùng;
Được mẹ cha cung dưỡng tưng dung,
300. Tôi như thế là ông hoàng tử.
Sẵn xe cộ sẵn nhà to bụi,
Sẵn của tiền tích trữ dư muôn;
Tôi khác nào buồm gặp gió luồng,
Muốn lấy được bất cần suy nghĩ.
Đi học chỉ đến trường lấy vị,
Chớ không cần để ý học hành;
Trông hết giờ lo việc yến anh,
Tụ bè bạn lộng hành đủ việc.
Tuôn tiền bạc ra không biết tiếc,
310. Chơi đủ điều không việc nào chừa;
Những việc nào trong bụng thích ưa,
Tội lỗi mấy cũng lo cho được,
Đôi bạn tác đày như bát nước.
Nhưng bị bao nhiêu lượt gạt lừa,
Chận lời ông, ta lại liền thừa;
Xin ông kể lại cho ít việc,
Su rằng: nếu như ông muốn biết.

- Thì tôi đâu có tiếc điều gì,
Đời của tôi gặp lắm ai bi;
320. Dù đã chẳng thiếu chi tiền bạc,
Một việc gặt trong muôn sự gặt.
Tôi bị người bạn tác rất thân,
Gặt lừa tôi đau đớn không ngần;
Từ nhỏ lớn chưa từng nghe đến,
Người bạn ấy lòng tôi rất mến.
Từ nhà trường cho đến ra ngoài,
Mọi việc đều đâu cật kê vai;
Đi đâu cũng dắt tay nhau cả,
Vui khổ thảy đều trao đổi dạ.
330. Gần gũi nhau thường cả ngày đêm,
Muốn có tiền tôi giúp cho tiền;
Cho đến việc tình duyên cũng thế,
Lòng thương bạn hơn là huynh đệ.
Xử tốt nhau bất kể việc gì,
Thường gặp nhiều trường hợp hiểm nguy;
Tôi vì bạn quên đi mạng sống,
Được cha mẹ cung như trứng mỏng.
Nhiều khi tôi liều lĩnh bất cần,
Ít nghe lời khuyên của song thân;
340. Thường nghe những lời phân của bạn,
Thói thường ấy hết còn bất mãn.
Ngược lại lòng người bạn chưa vừa,
Còn muốn thêm lắm chuyện thích ưa;
Nhân vào một buổi trưa hôm nọ,
Bạn gọi tôi kê tai nói nhỏ.
Làng gần đây mới có một nàng,
Tuổi còn măng vừa đẹp vừa ngoan;
Đêm nay có thể sang chơi nhĩ,
Tánh hiếu sắc tôi không cần nghĩ.

350. Liền bằng lòng rằng sẽ đi ngay,
Vây tám giờ tối ở đêm nay;
Chúng ta sẽ cùng đi một lượt,
Bạn lại bảo rằng không thể được.
Tôi phải cần đi trước dọn đường,
Sau rồi anh sẽ đến tiện hơn;
Có tôi sẵn chờ anh tại đó,
Từ lâu rồi việc này thường có,
Cho nên lòng tôi chả nghi ngờ;
Bảo bạn nên đi trước thăm dò.
360. Tám giờ đúng tôi thò mặt đến,
Cho rằng dịp neo mà gặp bến.
Tôi đi theo giờ hẹn không ly,
Nửa chừng đường trong lúc đang đi;
Có một tốp ra vây phủ chặt,
Bắt lấy tôi đánh gần mù mắt;
Lại lấy luôn hết bạc trong mình,
Còn bảo rằng muốn được tồn sinh,
Mai này phải mang thêm mười vạn.
Nếu chẳng có thì là mất mạng,
370. Nghe thế tôi càng hoảng thêm lên;
Tôi trở về lén lấy đủ tiền,
Tối đêm kể liền mang đến nạp.
Thân đã bị đánh thoi bầm dập,
Không dám thưa còn nạp thêm tiền;
Lúc ấy lòng tôi oán chung thiên,
Nếu giết được giết liền mới hả.
Sau mấy tháng chưa nguôi trong dạ,
Cứ nghĩ rằng sao trả được thù;
Tồn bạc tiền chẳng ức chi đâu,
380. Bị đánh chửi tôi đau hơn hết.
Từ ngày ấy tôi ngơ các việc,

- Chỉ dẫn đo mãi miết sự này;
Lòng cảm hờn không thể nào khuấy,
Tôi đi đó đi đây suốt buổi.
Một hôm nọ cũng trời giông ruỗi,
Đề cho tôi giải mối oan tình;
Trong khi tôi đang bước thình lình,
Chợt gặp một bạn quen từ trước.
Chào hỏi xong cùng đi uống nước,
390. Một tiệm gần phía trước đang đi;
Ở nơi đây thêm một chuyện kỳ,
Cô bung nước thường khi quen mặt.
Cô làm ở tiệm xa chỗ khác,
Sang tiệm này mới ít hôm đây;
Khi thấy tôi cô lại sựng mày,
Chào xong muốn nói ngay chi đó;
Nhưng cô lại nín đi không tỏ,
Như có vẻ nghĩ chi khăn khó.
Lúc tôi còn ngồi đó uống trà,
400. Cũng độ chừng gần một giờ qua;
Tự nhiên thấy cô ta bước đến,
Hỏi rằng bạn của ông thường mến.
Sao lại không thấy đến hôm nay,
Tôi trả lời rằng suốt mấy ngày;
Tôi chẳng gặp mặt mày của ảnh,
Có lẽ tại vì anh không rảnh.
Thành thử không thấy đến thăm tôi,
Cô lắc đầu và lại trề môi;
Rằng ông có tin tôi chẳng nhỉ?
410. Có một việc rất là kín bí.
Tôi muốn đem tỏ lại cùng ông,
Nếu chẳng tin ắt sẽ chạm lòng;
Vì hệ đến bạn ông chí thích,

- Tôi rằng có chi đâu mà mịch.
Việc chi xin nói thật ra nghe,
Xin cô đừng có quá dặt dè;
Vui lòng nói ra nghe cho biết,
Cô rằng chính đây là sự thiệt.
Tôi đã nghe tận mắt tận tai,
420. Ôm lòng chờ đợi mấy tháng nay;
Nhưng không thấy ông lai vãng tới,
Việc ông bị đánh thoi dũ dôi.
Do bạn ông dẫn lối đẩy thoi,
Vì cần tiền cho một gái chơi;
Nên mới xúi giục người côn đảng,
Gạt rằng có gái tơ ngoan ngoãn.
Để chặn ông khoảng vắng cướp tiền,
Bảo rằng ông hiện có muôn thiên;
Nên dọa để lấy thêm nhiều nữa,
430. Hồi tiệm trước nhờ tôi thường bữa.
Hay đứng gần bệ cửa hầu chờ,
Bạn ông cùng với lũ côn đồ;
Thình lình lại bước vô ngòi kế.
Họ nói nhỏ nhưng tai tôi để,
Vì thế nên mọi lẽ được nghe;
Nhưng bạn ông ông vẫn thường khoe,
Rằng thương mến hơn là ruột thịt.
Nên tôi vẫn tưởng rằng thân thích,
Không thể làm chuyện mịch ấy ra;
Chỉ nói đùa để có cười xoà,
440. Ai đâu nữ gà nhà bôi mặt.
Chùng tôi nghe xảy ra sự thật,
Tôi ngần ngại và bắt giận tôi;
Chớ chi khi nghe chuyện ấy rồi,
Đem nói hết mọi lời ông hiểu.

- Nạn tai ấy tất không vương víu,
Lỗi này tôi cũng chịu một phần;
Không đồng mưu nhưng cũng phạm nhơn,
Lòng tôi cứ bản khoản mãi mãi.
450. Ông người tốt và lòng rộng rãi,
Đối bạn bè tiếp đãi ân cần;
Lại bị người bạn rất chí thân,
Hại ông kể còn hơn thù địch.
Tôi càng thấy lòng như châm chích,
Chờ gặp ông tỏ hết ra nghe;
Để cho ông biết có đặt dè,
Chớ tin lắm sẽ e khổ nữa.
Nghe đến đây đầu tôi như búa,
Tức giận không còn có chi bằng,
460. Với người nào khác có thể dần;
Còn với bạn đồng chẵn đồng gối.
Nay lại nở nhần tâm phản bội,
Không thể nào tha tội được đâu;
Càng nhớ càng như lửa thêm dầu,
Liên về ngựa nằm lâu suy nghĩ.
Một là bắt tấn tra cho phí,
Hai là làm nhục sĩ mới vừa;
Ba muốn người bắt trói xẻ cưa,
Để trả lại thù xưa bị đánh.
470. Lòng căm hận càng sôi sục mạnh,
Nghĩ tới lui không rảnh trong đầu;
Tức bạn bè chơi đã từ lâu,
Tiền bạc tốn biết bao nhiêu kể.
Lại cũng bỏ cả bề danh thể,
Lời mẹ cha cũng để ngoài tai;
Đối bạn bè như bát nước đầy,

- Ân chẳng trả lại xoay trả oán.
Tôi càng nghĩ lòng càng chán ngán,
Hạng người này để sống làm gì;
480. Mướn hung đồ giết phước nó đi,
Tôi nghĩ thế đến khi mê ngủ.
Liên trong giấc chiêm bao phát phủ,
Thấy một bà đội mũ Quan Âm;
Vẻ trang nghiêm khác kẻ tục phàm,
Từ ở phía trời Nam bay tới.
Hiện trước mặt tôi và liền nói,
Mừng cho người xong mỗi nợ xưa;
Người bạn mà người rất mến ưa,
Người đã có nợ xưa với nó.
490. Thuở xưa có tên Hoàn tên Võ,
Cùng đồng thời sanh có một niên;
Võ là con một vị ngự tiền,
Vừa giàu có vừa quyền thế lớn.
Hoàn con của một nhà nghèo khổ,
Nhưng Trời sanh tánh vốn thông minh;
Ở nhà trường học giỏi có danh,
Còn tên Võ tánh tình ngu xuẩn.
Được nhờ Hoàn nhiều lần chỉ dẫn,
Cả hai người kết bạn với nhau;
500. Càng ngày càng khăng khít thâm giao,
Việc giai cấp nghèo giàu quên cả.
Cha của Võ rất không ưa dạ,
Rầy Võ sao chơi kẻ nghèo nản;
Không tìm người thế lực giàu sang,
Để kết bạn cho ngang giá phẩm.
Võ bắt kể lời cha rầy mắng,
Chơi với Hoàn ngày mặn thêm hơn;
Hoàn muốn chi Võ cũng chịu luôn,

- Dù là việc ngàn muôn khăn khó.
510. Coi tiền bạc rẻ như rác cỏ,
Lòng thương Hoàn hơn vợ con yêu;
Hoàn nói chi đều cũng nghe theo,
Đối Hoàn chẳng một điều nào mịch.
Võ thường bị bạn giàu châm chích,
Vì Võ chơi quá thích với Hoàn;
Ai nói chi Võ cũng chẳng màng,
Lòng Võ mến thương Hoàn tốt bụng.
Bị sàm tấu bị ganh thế lực,
Cha Võ đành mất chức hồi hưu;
520. Ngày đêm vì hồ nhục sâu ưu,
Sanh bệnh chẳng bao lâu kể chết.
Từ đó cả gia tài tiêu hết,
Võ trở nên thất nghiệp bơ vơ;
Lúc bấy giờ Hoàn gặp hội cơ,
Đỗ quan trạng được vua gọi tới.
Làm một vị đại thần cận giới,
Vua lại đem con gái gả cho;
Hoàn bấy giờ chức lớn giàu to,
Trái lại Võ nghèo xơ nghèo xác.
530. Từ cha Võ bệnh sanh kê thác,
Võ phải về châu chực tóc tang;
Nên mấy năm đã cách xa Hoàn,
Chịu nghèo khổ lang thang vất vả.
Nghe tin Hoàn được làm quan cả,
Võ rất mừng vội vã đến thăm;
Võ băng rừng vượt núi suốt năm,
Mới tới chỗ của Hoàn trấn ngự.
Hoàn chẳng nhìn nhận là bạn cũ,
Lại còn cho là thứ ăn mày;
540. Bảo lính hầu kéo đánh nát thây,

- Thêm chửi bới nhiều xài thậm tệ.
Mặc dù Võ nhiều lời khóc kể,
Xin Hoàn nên nghĩ nhớ bạn xưa;
Càng nói càng bị lính đánh bừa,
Hoàn bảo lính đuổi xô khỏi cửa.
Võ tức giận đến tuôn máu mưa,
Thệ lớn rằng chờ thuở trả thù;
Chưa trả xong lòng chẳng nguôi đâu,
Dù cho phải chịu đau thai mãi.
550. Trong vũ trụ bất kỳ thế giới,
Hoàn sanh đâu Võ lại sanh theo;
Từ trước giờ cứ thế như keo,
Nhưng chưa gặp dịp nào để trả.
Nay người sắp đến ngày xả quả,
Nên nghiệp xưa phải trả khôn đời;
Tên Hoàn kia vốn thiệt là nguoi,
Còn tên Võ là người bạn ấy.
Nay nguoi giận nó làm việc quấy,
Định mượn người giết hại nó đi;
560. Thì nghiệp xưa kia vẫn còn y,
Nó sẽ đợi thời kỳ báo nữa.
Lửa đang cháy đem dầu để chữa,
Càng cháy thêm lên chớ tắt đâu;
Vậy khuyên nguoi bỏ ý trả thù,
Đề dứt nợ từ lâu đã thiếu.
Tiền nghiệp ấy khi người được hiểu,
Nóng giận bao cũng dịu lại ngay;
Cõi thế gian là kiếp trả vay,
Nguoi nên biết từ đây khá tránh.
570. Bà nói xong rồi quay lại mạnh,
Theo hào quang chói ánh bay đi;
Tôi giật mình thức dậy nghĩ suy,

- Cho rằng giấc mộng kỳ bí thật.
Tôi vốn là con người duy vật,
Nhỏ lớn chưa hề biết chiêm bao;
Gặp chuyện này quái lạ làm sao,
Khiến tôi bắt ôm đầu nghĩ mãi.
Suốt mấy bữa xét đi xét lại,
Đến cuối cùng tôi thấy nên tin;
580. Vì nếu không có nghiệp của mình,
Thì chẳng có mộng linh này đây.
Tôi bỏ hẳn tấm lòng giết hại,
Rồi liền kêu bạn lại nói ngay;
Nếu chẳng nhờ có giấc mộng này,
Tôi sẽ giết anh ngay chẳng để.
Bạn nghe rõ những lời tôi kể,
Mặt xám lên tỏ vẻ ăn năn;
Liền xin tôi mở lượng hồng khoan,
Thệ đến chết chẳng làm thói ấy.
590. Kể từ đó bạn tôi sửa cải,
Trở nên người tốt mấy hơn xưa;
Tôi lại càng thêm sự thích ưa,
Quên tất cả chuyện xưa lầm lỗi.
Nhưng ông ôi đời không biết nổi,
Họa này qua kể tới họa kia;
Đời của tôi còn lắm nữa kia,
Đâu một việc kể ra sao hết.
Nghe sư kể đoạn đời bi thiết,
Được mộng lành mách nghiệp oan xưa;
600. Khiến lòng ta lại bắt thêm ưa,
Cho rằng cũng là cơ duyên đây.
Bầu trời rộng nơi nào cũng vậy,
Phật không quên tìm dạy con duyên;
Sư cụ con nhà của quý quyền,

- Ly gia hẳn nhiều nguyên nhân lắm
Ta nín lặng một hồi suy gẫm,
Rồi mở lời chậm chậm thưa rằng;
Sự tu hành cũng có duyên căn,
Nhiều khi muốn mà làm không được.
610. Có lắm kẻ do duyên thuở trước,
Hoặc là người chường phước lâu xa;
Tự nhiên tu không đợi nhắc ra,
Hoặc được nhắc đến là hồi ngộ.
Như sư đã vào đường Tịnh độ,
Tôi nghĩ rằng nhờ có duyên sâu;
Mới xa lìa được cảnh sang giàu,
Ở chùa miếu sòng nâu khổ hạnh.
Sư rằng cũng do nơi hoàn cảnh,
Xô đẩy tôi bước đến cảnh thiên;
620. Thật là không phải sự tự nhiên,
Đời tôi viết nên thiên kỳ sử.
Ta đưa mắt nhìn nơi sư cụ,
Hiểu ít nhiều tâm sự đời sư;
So lại mình nhiều chỗ tương như,
Muốn hầu chuyện với sư thêm nữa.
Ta thưa ngay không còn lần lựa,
Rằng kẻ ra cũng có duyên gì;
Mới lồi chon đến cửa từ bi,
Quên trời lạnh quên khi khuya khoắc.
630. Nghe đời của sư bày vắn tắt,
Khiến cho tôi cũng bắt ngẩn người;
Nghệp này không riêng của sư thôi,
Mà còn có nhiều người như thế.
Nhưng việc thiện xưa không chứa đê,
Mộng lành đâu mấy kẻ thấy ra;
Việc nên tha mà chẳng biết tha,

- Nợ chẳng trả tạo ra thêm nợ.
Bởi không biết nên lòng không sợ,
Nghĩ ra đâu khác kẻ đui mù;
640. Việc bí kỳ đối với nhà sư,
Theo tôi nghĩ còn nhiều chẳng ít.
Xin sư lấy một vài bi kịch,
Kể thêm nghe tôi rất cảm ơn;
Sư rằng tôi đâu có ngại ngần,
Kể nhiều sợ làm ông chán ngán.
Đời tôi còn biết bao nhiêu đoạn,
Đoạn vừa qua là bạn phản tôi;
Nhưng cũng chưa đáng mấy ông ôi,
Đoạn kể mới tày trời hơn nữa.
650. Cũng vào lúc tuổi xuân đang thưở,
Bạn lừa tôi sau đó ít lâu;
Tật chơi bởi vì đã ăn sâu,
Chỗ tử điểm nơi đâu cũng tới.
Một hôm nợ ở nơi dạ hội,
Được gặp người con gái rất xinh;
Trông thấy tôi cô lại liếc tình,
Tôi gọi đến ngồi gần bên cạnh.
Tình có rượu khiến tình thêm mạnh,
Nghe đờn ca thêm tánh bướm ong;
660. Thói đã quen ưa khách má hồng,
Gặp gái đẹp khiến lòng thêm mê.
Lời tình tứ bao nhiêu tuôn hết,
Toàn những câu tha thiết yêu đương;
Lời gió trăng cô cũng chẳng nhường,
Lời luận biện mọi đường thông thái.
Kể từ đó tôi thường đi lại,
Cả hai đảng đều thấy thích nhau,
Rốt cuộc cùng mở động nguyên đào;

- Mối tình ái giữa nhau càng siết,
670. Tôi đặt sự yêu cô trên hết.
Lúc ấy tôi như điếc như mù;
Chỉ biết cô chẳng biết ai đâu,
Không cô sẽ hoàn cầu không có;
Yêu đến đôi cửa nhà đều bỏ,
Ở bên cô suốt cả ngày đêm.
Tạo một bầu không khí âm êm,
Lòng tôi biết bao niềm sung sướng;
Trong lúc ấy lòng tôi những tưởng,
Như thế là được hưởng lâu dài.
680. Cô muốn chi tôi cũng chịu ngay,
Tiền bạc đâu muốn xài đến mấy;
Hơn một năm cứ như thế ấy,
Có một hôm cô lại bảo rằng.
Hãy cùng nhau mở cuộc lữ hành,
Đổi không khí cho thêm sức khỏe;
Còn nhiều chỗ rất nên đẹp đẽ,
Đáng cho người còn trẻ xem qua.
Chúng ta đâu phải hạng tuổi già,
Mà ngồi mãi trong nhà cho uổng;
690. Hương vị của thiên nhiên nên hưởng,
Để già rồi muốn thưởng không vui.
Còn ngoạn du muốn biết đủ mùi,
Các chỗ phải dạo chơi chẫm rãi;
Nhưng cốt yếu số tiền trong đây,
Cần đem theo nhiều mới yên tâm.
Thói thường nghe lời của cô phân,
Dù ai cũng nhận nhìn là phải;
Vì thế nên tôi không hề cãi,
Liên về nhà mở lấy tiền theo.
700. Cố nhiên là đem một số nhiều,

- Để vững bụng đúng theo cô muốn;
Trong lúc lòng tôi đang sung sướng,
Được cùng cô đi thưởng cảnh xa.
Trời có trăng đêm ấy sáng lòà,
Tàu trong lúc chạy qua eo biển;
Trời mát mẽ thêm quang nguyệt điện,
Khêu gọi lòng anh yển chi bằng.
Dù cho ai không muốn xem trăng,
Cảnh này cũng không dẫn sao được;
710. Tôi chưa bảo cô liền mời trước,
Ra bệ tàu hóng mát xem trăng.
Có phải là thú vị hơn chăng,
Ngồi mãi ở trong phòng khó chịu;
Lời cô bảo trúng ngay chỗ yếu,
Tôi bằng lòng liền níu lấy tay.
Dắt nhau lần rào bước ra ngoài,
Vừa đi lại vừa lời to nhỏ;
Rồi cùng dựa lan can đứng ngó.
Cảnh êm đêm còn có chi hơn,
720. Chị Hằng xem cũng bắt ghen hờn;
Cho rằng cặp tình nhân quá khích,
Tiếng máy tàu chạy nghe thành thịch.
Pha lẫn lời yêu thích gái trai,
Nung nấu lòng thêm nổi mê say;
Bao nhiêu chuyện ở ngoài quên hết,
Nhưng than ôi! Lòng người khó biết.
Trong lúc tôi đang siết tay cô,
Nơi lòng không còn chỗ nghi ngờ;
Thình lình bị cô xô xuống nước,
730. Giờ phút ấy mọi người an giấc.
Cố nhiên không ai biết hay chi,
Tưởng thân tôi bị cá nuốt đi;

- May nhờ có thuyền câu cứu vớt,
Khi tỉnh lại sau hồi chết ngộp.
Vừa tức vừa nước mắt tràn trề,
Tự trách mình sao quá si mê;
Bị ác phụ đánh lừa không biết.
Nghe đến tiếng yêu đương tha thiết,
Liên tin theo không xét mới làm;
740. Nếu không nhờ ngư lão từ tâm,
Thân này đã tự trảm đáy biển.
Tự trách tôi ấy là một chuyện,
Giận cô kia tán tận lương tâm;
Đã cùng nhau chung gối ăn nằm,
Muốn chi cũng chiều làm theo cả.
Tiền bạc đổ ra như nước lã,
Lời ái ân cũng đã chứa chan;
Nay lại đành đem dạ sói lang,
Giết mình cách xô thân xuống biển.
750. Hơn năm trời luống nuôi ong kiến,
Lòng tôi càng nghĩ đến thêm hờn;
Từ đó cho đến bốn tháng hơn,
Tôi như kẻ mất hồn thơ thần.
Mỗi ngày mỗi đó đây vợ vắn,
Mượn rượu làm cơn giận nguôi đi;
Ngày nào như ngày nấy li bì,
Quên nhà cửa quên đi tất cả.
Tôi lúc ấy chính trong lòng dạ,
Chẳng còn tin nhân quả là chi;
760. Cho đời mình còn có ra gì,
Ở tốt mãi chuyện nguy cứ gặp.
Trong khi đó tôi mong trời sập,
Để chết tôi chết hết loài người;
Trong lòng không còn muốn sống đời,

- Chán đến đổi thấy người đều ghét.
Tha hồ uống rượu chè be bét,
Gây gổ luôn không biết từ ai;
Bỗng một hôm trong lúc rượu say,
Tôi lại bước vào ngay một tiệm.
770. Đó cũng chính là nơi tử điếm,
Gặp một cô trang điếm rất xinh;
Nhìn kỹ ra tôi bắt hoảng kinh,
Chính là kẻ xô mình trước đây.
Tức thời tôi liền kêu cô lại,
Cô giả vờ ra kẻ không quen;
Và chính cô cũng đổi khác tên,
Bảo rằng chẳng hề quen tôi cả.
Nghe cô nói lòng tôi giận quá,
Bảo rằng cô là kẻ sát nhân;
780. Gần gũi nhau đã một năm hơn,
Nay lại bảo không quen biết tới.
Tội giết người muốn cho được khỏi,
Nên dùng lời nói dối phải chăng?
Lúc ấy cô lại nói lớn rằng:
Tôi say rượu nhìn lầm nói bậy.
Cô vào trong kêu người khác lại,
Kéo tay tôi bảo phải đi ngay;
Nhược bằng còn ngồi nói dông dài,
Sẽ kêu lính bắt ngay tức khắc.
790. Không chúng có chi đem làm chắc,
Tôi đành cam chịu nhục đi ra;
Từ đó đi về đến tới nhà,
Tôi oán giận kẻ ra sao hết.
Bị xô xuống biển sâu gần chết,
Nay lại còn bị nhiếc xài thêm;
Câu chuyện này quyết chẳng để êm,

- Làm sao rửa được hiềm mới chịu.
Quá suy nghĩ đầu tôi nặng trĩu,
Suốt mấy ngày ăn ngủ không yên;
800. Con người tôi dường thể như điên,
Nổi giận tức càng lên cực độ.
Cuối cùng tôi lấy con dao nhỏ,
Quyết đêm khuya chận ngõ cô về;
Giết phút đi dạ mới hả hê,
Thứ bất nghĩa sống chi vô ích.
Vừa nghĩ thế thấy trong người mệt,
Năm lẫn ra ngủ mất hồi nào;
Hiện thấy ra một cảnh chiêm bao,
Cũng bà lão thấy lâu rồi đó.
810. Nương hào quang bà sang nói rõ,
Ở này người tuổi trẻ kia ơi!
Đó cũng là nghiệp báo lâu đời,
Hãy vui trả cho rồi chớ hận.
Cách khoảng đây cũng lâu xa lắm,
Có vợ chồng tên Phấn tên Nga;
Nga mặt mày có chút xấu xa,
Nhưng tánh nết thật là rất tốt.
Phấn muốn chi đều chịu theo nốt,
Dù cho là những việc khó khăn;
820. Phấn lại là có tánh cộc cần,
Thường đánh chửi Nga hơn con vật.
Lòng Nga biết bao nhiêu buồn bực,
Nhưng thương chồng quên hết đờn đau;
Phấn dù làm khó dễ cách nào,
Cũng lòn cúi chịu theo tất cả.
Mặc dù thế Phấn không vừa dạ,
Đi rượu chè mèο mã lung tung;
Khi về nhà quát tháo hành hung,

- Vật không động cũng tung cũng đá.
830. Tuy Nga rất lấy làm buồn bã,
Nhưng vẫn lời nhỏ nhẹ khuyên can;
Phấn chẳng nghe còn chửi mắng vang,
Nga đành phải nín thinh để chịu.
Không khí giữa gia đình nặng trĩu,
Mọi việc do Phấn tạo gây ra;
Lúc ấy lòng của Phấn chán Nga,
Lại đi lấy một cô gái khác.
Nhơn một hôm trời trong gió mát,
Phấn dùng lời dối gạt bảo Nga;
840. Hãy cùng nhau đi dạo núi xa,
Đôi khí hậu ở nhà buồn quá.
Nghe chồng nói Nga mừng trong dạ,
Tưởng chồng mình cải hóa ăn năn;
Nga liền lo sửa soạn hành trang,
Rồi cùng Phấn đi xem cảnh núi.
Phấn rằng muốn có nhiều gió thổi,
Cần leo lên cho tới chót cao;
Nga nghe lời rồi Phấn cùng nhau,
Trèo đến chỗ thật cao đứng ngó.
850. Lòng của Phấn Nga đâu có rõ,
Trong lúc Nga đứng ngó phía xa;
Bất thành linh Phấn lại xô Nga,
Rơi xuống vực thẳm xa mù mịt.
Phấn cho rằng là Nga đã chết,
Liền trở về tóm hết của tiền;
Dẫn tình nhơn đến một chỗ riêng,
Tạo lập một gia đình mới khác.
Trong lúc ấy thân Nga tưởng thác,
Nhờ rớt trên ở các dây bìm;
860. May có tiều phu được trông xem,

- Công về trại thuốc men lành mạnh.
Nga trở về nhà thì vắng lạnh,
Phấn bỏ đi biệt dạng hồi nào;
Nga buồn rầu thành phát bệnh đau,
Cách đó một năm sau bỏ mạng.
Linh hồn vẫn ôm theo nỗi oán,
Từ lâu rồi chưa đặng rửa ra;
Phấn là người cô ấy là Nga,
Nghịch oan ấy nay đã mùi mẫn.
870. Đành phải trả chớ không thể trốn,
Người nên mừng chớ giận oán chi;
Nay nếu người mưu giết cô đi,
Sau này phải trả nguy hơn nữa.
Tình dục vốn là nơi biên lửa,
Rơi vào thường bị nó thiêu đi;
Muốn dứt xong cái kiếp mê si,
Người hãy sớm qui y tu tỉnh.
Bỏ tất cả những mùi chung đỉnh,
Cũng chừa đi các tánh muốn ham;
880. Lìa sự đời vào cửa thiền lam,
Chịu khổ hạnh lo làm Phật sự.
Gìn chay lạt giới răn luôn giữ,
Trong lòng luôn niệm chữ A Di;
Mặc cho đời ngạo báng khinh khi,
Học theo Phật từ bi hỷ xả.
Kẻ hung ác với phường gian trá,
Được lợi to cũng chả lâu dài;
Chỉ tạm thời hưởng lấy hôm nay,
Nhưng phải trả ngày mai đau khổ.
890. Lấy kiếp người để mà hiểu rõ,
Xưa làm chồng giết bỏ vợ hiền;
Nay bị người mưu hại liên miên,

- Tồn tiền của không yên thân sống.
Tạo nghiệp chẳng khác nào gieo giống,
Gieo thứ nào lên mộng thứ ni;
Đừng tưởng rằng Trời chẳng biết gì,
Luật nhân quả không ly một mảy.
Hại người tất bị người hại lại,
Làm phải thời có phải trả cho;
900. Ấy tự nhiên của máy thiên cơ,
Nay hay thưở ngàn xưa cũng thế.
Kẻ dân dã hay ông hoàng đế,
Cũng nằm trong định lệ trả vay;
Cân công bằng chẳng vị tư ai,
Có vay tất có ngày phải trả.
Thứ chậm trái, thứ mau có quả,
Tùy nghiệp nhân nặng nhẹ mà ra;
Chớ cho rằng Trời chẳng thấy qua,
Gian dối mãi ấy là lầm lạc.
910. Có một việc ta cần nên mách,
Để cho người được biết lo toan;
Khấp hoàn cầu sắp có chuyển vang,
Cuộc biến hải thương tang rất lớn.
Thay cảnh vật rửa đời như bọt,
Không nơi nào trốn tránh khỏi đâu;
Từ ngàn muôn triệu kiếp xưa lâu,
Vẫn thay đổi biết bao nhiêu lượt.
Lập lại mới cho người hữu phước,
Sống thanh bình sống cuộc an cư;
920. Người khá mau biết kiếp hoại hư,
Lo tu tỉnh lánh đời mộng huyễn.
Nói đến đây lão bà liền biến,
Có một luồng gió lạnh thổi qua;
Tôi giật mình vội mở mắt ra,

- Lần nhớ lại lời bà trong mộng.
Tự nhiên thấy lòng tôi cảm động,
Mới bắt đầu nghĩ đến có Thần;
Từ trước nay tôi vẫn tưởng rằng,
Có người chớ Phật Thần không có.
930. Tôi đã có nhiều lần xiên xỏ,
Những hạng người bảo có Phật Thần;
Nay được nhờ thấy mộng hai lần,
Cũng một vị Nữ Thần như trước.
Dạy rành việc quả nhân tội phước,
Nhứt là cho biết được tiền căn;
Khiến lòng tôi mừng rỡ vô ngần,
Lúc ấy túi còn mang dao nhỏ.
Tôi lấy ra ném bỏ ngay đi,
Lòng oán hờn cũng hết tức thì;
940. Kể từ đó cứ suy nghĩ mãi,
Mặc dù đã có nhiều của cải.
Từ lâu rồi đủ loại ăn chơi,
Chỉ vui say trong một phút hồi;
Qua rồi vẫn thấy đời vô vị,
Lần lượt hết qua thời ấu trĩ.
Già đến rồi khổ lại còn hơn,
Kể chết đi ra cỏ ra phân;
Ai cũng thế không hơn nữa được,
Kiếp người đến đó là rốt cuộc.
950. Khác nào như một giấc chiêm bao,
Nội bấy nhiêu cũng chán làm sao,
Huống Thần giấc chiêm bao đã dạy,
Đời sắp đến tang thương biển hải,
Nếu thế thì còn cái chi đâu.
Chỉ còn phương qui Phật hồi đầu,

- May ra giải được câu trần khổ.
Nghĩ như vậy liền trong khi đó,
Tôi bèn đem nói rõ cha tôi;
Buổi đầu cha tôi chẳng ưng lời,
960. Sau rốt chịu cho tôi qui Phật.
Nhưng bảo tôi tìm người đại đức,
Để qui y khỏi thất chơn truyền;
Lúc ấy tôi đi khắp chùa thiền,
Nhưng đâu cũng không đành bụng cả.
Bởi phần đông chấp câu nhân ngã,
Cho chùa mình hơn cả các chùa;
Toàn là theo cái lối bán mua,
Mua cúng thí mua đồ chúng mới.
Thấy sư tăng lắm người giả dối,
970. Làm cho tôi muốn thối tâm thân;
Nhưng xét vì họ cũng phạm nhờn,
Bọn họ chỉ một phần tử xấu.
Không phải các sư đều vậy ráo,
Cố tìm thêm một đạo nữa xem;
Thảng như đầu đó cũng luốc lem,
Đến chừng ấy bỏ êm cũng được.
Thẻ theo lời thần linh mách trước,
Mình có duyên với Phật chẳng không;
Vậy rón đi tìm kiếm giáp vòng,
980. Có lẽ đến cuối cùng sẽ gặp.
Lòng nghĩ thế tôi đi tìm khắp,
Chót hết tôi đến gặp chùa này;
Một nhà sư có tiếng gần đây,
Là chơn chánh khiến ai cũng mến.
Trong lúc đó khi tôi bước đến,
Thấy mặt sư trong bụng liền tin;
Đức hạnh sư thấy lộ ra hình,

- Người đoan chánh nói năng lễ lối.
Từ đó tôi qui y thọ giới,
990. Ở chùa này cho tới bây giờ;
Thật đúng câu đạo có duyên cơ,
Duyên cơ chẳng khó sờ gặp đạo.
Do giấc mộng gặp Thần mách bảo,
Khiến cho tôi vào đạo tu hiền;
Chuyện ấy truyền đến kẻ xóm riêng,
Có nhiều kẻ đã nghiêng theo Phật.
Này giờ ta ngồi nghe sư nhắc,
Chuyện kể ra cũng rất hiếm hoi;
Sư vừa ngưng ta lại mở lời,
1000. Cảm ơn cụ kẻ đời của cụ.
Thật là một cuộc đời công tử,
Bỏ đi tu là sự ít ai;
Nếu chẳng duyên sâu với Phật đài,
Khó vào ở chốn này lắm cụ.
Vì rằng đã từ lâu nhiễm đủ,
Tánh quen theo các sự ăn chơi;
Khi vào đây mọi việc đều thôi,
Chịu dưa muối hãm hui rất khó.
Cảnh hoan lạc hồng trần gác bỏ,
1010. Mấy mươi năm chuông mõ tu hành;
Kể ra là cũng một anh danh,
Đâu phải kẻ thường tình làm được.
Sư rằng cũng nhờ duyên kiếp trước,
Riêng tôi dù muốn được dễ gì;
Từ ngày tôi vào cửa từ bi,
Quá hiu quạnh nhiều khi muốn chán.
Nhưng mỗi lúc thấy lòng hơi ngán,
Được mộng lành khuyên răn lo tu;
Nhờ thế mà tôi gắng công phu,

1020. Lo hương khói mấy mươi năm đầy.
Vào ở chùa nhiều lần bị khuấy,
Giữa tảng ni lăm cái xây ra;
Tưởng đâu tôi hoàn tục hồi gia,
Nhờ cương quyết mới là vượt khỏi.
Phật tuy hay nhưng ma cũng giỏi,
Trên đường tu tấn thối dễ dàng;
Nếu không nhờ có sự kiên gan,
Vào giờ tí ra liền giờ ngộ.
Nhịn miếng ăn đã là rất khó,
1030. Nhìn thấy nghe việc đó càng hơn;
Đã gởi thân nơi chốn thiên môn,
Còn sân nô là không phải đạo.
Vì nghĩ thế bao nhiêu phiền não,
Mỗi ngày tôi cô tháo bỏ lần;
Suốt mấy mươi năm chẳng hề ngưng,
Song cũng chẳng dám xưng rằng hết.
Có lẽ phải trì tâm đến chết,
Được hay không là phút cuối cùng;
Trước Phật đài thề vện thi chung,
1040. Dù sanh tử tôi không thể bỏ.
Tin chân lý là đường sáng tỏ,
Mọi việc do theo đó không lằm;
Phật là chơn giác ngộ hơn phàm,
Lời ngài dạy cứ làm ắt trúng.
Ta rằng lời của sư rất đúng,
Phật vì thương sanh chúng nói ra;
Nói với lòng tự giác giác tha,
Không phải nói để mà thủ lợi.
Nhưng chỗ của ngài thông hiểu tới,
1050. Nói ra cho người khỏi lạc lằm;
Ấy chính là do cái từ tâm,

- Nên nghe đến để làm thì tốt.
Có nhiều kẻ bảo rằng không hợp,
Chẳng qua vì cố chấp một bên;
Nếu lấy lòng quản đại công nhiên,
Phải nhìn nhận không xiên xỏ được.
Ví dụ bố thí không chấp trước,
Làm ân không mong được trả ân;
Ấy mới là thật có lòng nhân,
1060. Điều này có phải chẳng tốt đẹp.
Không như thói thường lòng nhỏ hẹp,
Tay trái đưa tay mặt lấy vào;
Giúp người mà không được trả mau,
Sanh hờn trách hoặc mưu nhiều hại.
Không luận đến trong hàng giáo phái,
Chỉ dựa vào nhân loại để phân;
Người hại người là việc bất nhân,
Ngu mầy cũng cho rằng vô lý.
Người không được vì lòng ích kỷ,
1070. Đi hại người với lý bất công;
Điều này người muôn miệng một lòng,
Nhận rằng đúng chớ không thể cãi.
Thẳng như có người cho rằng trái,
Trái ấy tư không phải trái công;
Trái cá nhân không trái đại đồng,
Trái với kẻ chỉ trông một mặt.
Tôi muốn nói rằng lời của Phật,
Là lời chung của khắp chúng dân;
Chớ không riêng của một cá nhân,
1080. Dựa một mặt xét phân là sai.
Tôi rất muốn sao toàn nhân loại,
Lấy tinh thần quảng đại xét suy;
Sẽ hiểu rành tâm trạng từ bi,

- Chùng ấy chẳng còn nghi nữa được.
Su rãng: cũng lấy làm mong ước,
Mọi người đồng hiểu được Phật tâm;
Để sớm lo giải nghiệp mê lầm,
Cho đâu đó hết cơn sầu khổ.
Nhưng nhận thức mỗi người mỗi chỗ,
1090. Không cùng chung trình độ như nhau;
Thành thử dù có lắm ước ao,
Tôi chỉ thấy chiêm bao một cảnh.
Ta rãng: cố nhiên vì khác tánh,
Mà mỗi người nhận định sai nhau;
Nhưng người tu cứ vẫn ước ao,
Cho nhân loại cùng nhau hướng thiện.
Biết rằng khó thành như ý nguyện,
Nhưng ý mong điều thiện cứ mong;
Cố làm dù cho được hay không,
1100. Vẫn tiêu biểu tấm gương bác ái.
Su rãng: lời của ông rất phải,
Lòng của tôi cũng thấy thế ni;
Nên từ lâu tôi vẫn cố lý,
Lòng nguyện ước không khi nào bỏ.
Tôi thường khuyên thập phương lớn nhỏ,
Làm hiền lành chừa bỏ hung hăng;
Đối với nhau lấy lẽ công bằng,
Và gìn cách ở ăn trong sạch.
Lòng nhớ niệm A-Di-Đà Phật,
1110. Sẽ được qua khổ ách tai nạn;
Ngày lâm chung có Phật bước sang,
Rước về cõi Tây phang Tịnh Độ.
Có nhiều kẻ nghe tôi khuyên dỗ,
Biết ăn năn hối ngộ rất nhiều;
Nay buồn tôi như bóng xế chiều,

- Chẳng còn sống bao nhiêu tuổi nữa.
Sự khuyên nhủ người đời tu sửa,
Sẽ không còn mấy bữa nữa đâu;
Bỏ xác tôi không chút buồn rầu,
1120. Nhưng tiếc sớm ngưng câu giảng giáo.
Ước gì được trường xuân bất lão,
Để kéo dài ngày giáo độ đời;
Hiện nay trào vãn vật thanh thời,
Thiếu đạo lý người đời dễ lụy.
Mỗi ngày một thêm nhiều thuyết ngụ,
Biết bao trò hoa mỹ gạt người,
Kẻ tu hành nếu thiếu kém lời;
Sẽ không giúp cho người tỉnh mộng,
Cứ quay cuồng theo luồng mới sống.
1130. Càng ngày càng mơ mộng thêm lung,
Mặc cho tâm trí nghĩ lung tung;
Khiến thân sống như cùm thêm rọ.
Tôi nhiều lúc canh ba chuông gõ;
Giác chưa an cứ nhớ sự đời,
Lo sao cho giải thoát mọi người,
Khỏi đau khổ của đời tạm vật.
Kim tiền chẳng phải là sự thật,
Chỉ đóng vai trong một tấn tuồng;
Trên mặt đào kép lộ vui buồn,
1140. Chỉ giả dối chớ không phải thật.
Kẻ xem đó lại rơi nước mắt,
Tưởng cho là sự thật rất lâm;
Phải làm sao tỉnh được chơn tâm,
Biết thật giả khỏi lâm sâu thẳm.
Hiện tại có nhiều điều dễ cảm,
Cũng chỉ làm thỏa mãn xác thân;
Nhưng xác thân là cái tạm trần,

- Bồi bổ mấy cũng không bắt lão.
Càng trau chuốt càng thêm khổ não,
1150. Rốt cuộc rồi mộng ảo hườn không;
Bao nhiêu điều chế tạo luống công,
Không cứu được xác thân khỏi chết.
Tôi nghĩ thế nên xem thường hết,
Sự phấn son con hát một màu;
Đại sự là cần dứt khổ đau,
Làm nhân loại hết câu lão tử.
Điều này ngày nào chưa thành sự,
Tiến đến đâu cũng chỉ trò hề;
Không thể làm tôi bị say mê,
1160. Trái lại chỉ thêm ghê gớm nữa.
Tôi đã gặp lắm lần binh lửa,
Thấy loài người hùm hổ như nhau;
Gặp mỗi toan ăn xé quấu quào,
Phải hay quấy nào đâu đếm xỉa.
Giờ trước bảnh giờ sau bị chĩa,
Mạng sống người mục rẻ đường bao;
Càng thấy càng bắt dạ ngán ngao,
Lòng tin Phật càng cao thêm nữa.
Ăn khoai bắp để cho qua bữa,
1170. Chính là cơn nước lửa đó ông;
Người chỉ lo tả đột hữu xông,
Quên rằng hiện trong lòng đang đói.
Tôi lúc đó dù cho muốn nói,
Cũng không làm sao gọi ai nghe;
Thật thấy mê khó giục cơn mê,
Chính là cảnh đã qua rồi đó.
Ông đâu biết người tôi lúc nọ,
Tuổi đã già nhưng có yên đâu;
Chỗ này hầu chỗ khác cũng hầu,

1180. Ăn đã chẳng ngủ đâu yên giấc.
Thấy việc thế xét ra lời Phật,
Tôi ngậm cười cho cuộc thế gian;
Thân chưa xong lo việc bao đàng,
Đợi đến lúc hơi tàn mới hối,
Thật đáng chán sự đời giả dối.
Nhưng làm sao cho mọi người tin,
Cứ ngồi đây gõ mõ tụng kinh;
Không giúp được nhân sinh tỉnh thức,
Muốn đi khắp gần xa giảng dứt.
1190. Ngặt vì tôi thân xác đã già,
Lúc trẻ thì chưa hiểu rộng ra;
Khi hiểu được thì già khôn lịu.
Cảnh trái ngược dù ai cũng chịu,
Ông là người thông hiểu đạo đời;
Lại cũng còn tuổi trẻ đương thời,
Có đủ sức hơn tôi gấp mấy.
Còn nhiều ngày giúp cho nhân loại,
Quay về đường chánh đạo quang minh;
Tôi nghĩ ông nên mở rộng tình,
1200. Dem chơn lý kêu lên khắp chốn.
Ta rằng: tôi quản chi thân khôn,
Biết bao nhiêu chỉ dẫn bấy nhiêu;
Nói cạn lời chẳng tiếc một điều,
Từ lâu chẳng ngớt kêu tu tỉnh.
Cũng có kẻ cho rằng nói phỉnh,
Hoặc bảo là quan niệm lỗi thời;
Tôi cũng không vì đó ngưng lời;
Vẫn khuyên đến khi người nhận phải.
Đang ôm nặng khối tình Nhơn loại,
1210. Đời của tôi cần phải hy sinh;
Không riêng tôi đến cả gia đình,

- Xin hiến hết cho dân không tiếc.
Miễn dân chúng tu hành sớm biết,
Thân tôi dù phải chết cũng vui;
Sư cụ vừa nghe đến lời tôi,
Vừa vui vẻ vừa lời kính cẩn.
Rằng tôi chẳng phải là huệ nhãn,
Lúc nãy tôi thấy dáng người ông;
Tự nhiên tôi thối thộp trong lòng,
1220. Cho rằng chẳng phải thường nhân đấy.
Chùa này biết bao người qua lại,
Tôi chưa hề kinh hãi một lần;
Nay thấy ông tôi khiếp tinh thần,
Có thể nói là lần thứ nhất.
Nãy giờ nghe ông phân đạo đức,
Tâm linh tôi đã mách không sai;
Như lời ông vừa nói trước đây,
Đâu có phải mỗi ai cũng nói.
Đây bác ái ẩn sau tiếng gọi,
1230. Thật tình yêu hơn loại đại đồng;
Nếu tăng ni đều cũng như ông,
Ai đâu dám đem lòng khinh dễ.
Tuy thân xác của ông son trẻ,
Nhưng tâm hồn già cả còn thua;
Tuy ba mươi năm ở nhà chùa,
Tôi rất thẹn rằng chưa bì kịp.
Cuộc gặp gỡ này đâu mấy dịp,
Xin ông vui lòng tiếp nói thêm;
Hôm nay dù có thức suốt đêm,
1240. Tôi vẫn chẳng thấy thèm buồn ngủ.
Già như tôi tợ cây héo rũ,
Gặp ông đây như có mưa vào;
Tôi có duyên với Phật dường bao,

- Nay nghe đạo mai dầu có chết.
Ta ngồi nghe để sư nói hết,
Xong rồi ta mới tiếp thưa rằng:
Tôi cũng mang mình thịt xác trần,
Sư khen quá tôi không dám nhận.
Người thương người ấy là bốn phận,
1250. Có lạ chi khen tặng quá lời;
Tôi đem thân cống hiến cho đời,
Ấy cũng chỉ làm nơi bốn phận;
Kẻ làm sớm người thì làm muộn,
Đã là người ai chẳng thương nhau.
Thế cho nên giúp đỡ dường bao,
Cũng không thể tự hào chi được.
Lúc nào cũng mát là tánh nước,
Ấm tự nhiên là sức mặt trời;
Tuy giúp đời chẳng tưởng giúp đời,
1260. Ấy là bốn phận người phải biết.
Từ sanh tiền đến khi nhập diệt,
Phật há không xướng thuyết ấy sao;
Nếu tôi còn sống sót ngày nào,
Tư tưởng ấy vẫn rao truyền mãi.
Sư rằng thật là chơn bác ái,
Tư tưởng ông quảng đại vô cùng;
Có mà không không cũng vẫn không,
Gương soi vẫn mấy lông chẳng vướng.
Tưởng không tưởng mới là thật tưởng,
1270. Hưởng mà không thì hưởng mới chơn;
Nhận thức ông khác lối thường nhân,
Hiện tại đáng thay chân đức Phật.
Ta rằng: đạo vốn là sự thật,
Lấy đó làm trụ cột nói ra;
Tất nhiên là chân lý không xa,

- Cũng chẳng trái lời chư Phật dạy.
Bởi giả dối nên thường biến hoại,
Muốn được luôn tồn tại bất di;
Cần chặt gìn sự thật làm qui,
1280. Đặt trên cả sự gì huyền ảo.
Đó là chỗ hướng về cửa đạo,
Muôn kẻ kinh đều bảo như nhau;
Chính tôi không để vắng ngày nào,
Luôn để trí tâm vào sự thật.
Gần đây dấu tiêu tan vạn vật,
Sự thật là sự thật không tiêu;
Đại khái là chỉ có bấy nhiêu,
Mong ai cũng tìm theo đến rốt.
Ngày nào còn kẻ chưa hiểu nốt,
1290. Nhà tu hành chưa hết việc tu;
Dù tuổi già sức yếu như sư,
Cũng hăng hái chớ ngơ bồn phận.
Mai dù chết nay luôn chỉ dẫn,
Lòng từ bi độ tận chúng sanh;
Gần tất hơi còn để lời lành,
Xưa nay các Phật luôn thế cả.
Sư rằng rất lấy làm quý hóa,
Lời của ông nung dạ tôi thêm;
Dù ở chùa tôi chẳng ngồi êm,
1300. Thường đi lại để khuyên bá tánh.
Của cúng thí mỗi khi có thành,
Thường đem ra cứu cảnh dân nguy;
Cất nhà thương lập viện cô nhi,
Cất trường học hoặc xây cầu cống.
Các chùa khác lúa tiền dư đọng,
Chia nhau xài chẳng dụng cho ai;
Bỏ các điều xã hội ra ngoài,

- Vì thế khiến nhiều người bất mãn.
Tôi đã đến tận nơi khuyên giảng,
1310. Cần phải lo cải chánh cho mau;
Cảnh chùa không phải chỗ làm giàu,
Chớ đội lốt nhà tu lợi dụng.
Tăng ni phải sống gần dân chúng,
Hưởng của đời phải dẫn dạy đời.
Hãy treo gương hiền đức tốt tươi,
Đừng giả dối bị người nhạo báng;
Sở dĩ bị nhiều người bất mãn,
Bởi tăng ni không đặt chơn tu.
Đành nhân hư chớ đạo bất hư,
1320. Nhưng chùa cũng tại sư mà vắng;
Chán sư, việc đi chùa bắt chán,
Một người làm cả đám mang nhơ.
Làm thế là không hợp Phật cơ,
Tu chẳng giúp ai nhờ tu dối;
Chỉ làm chướng mắt trong xã hội,
Đâu mở đường khai lối cho ai.
Nếu tăng ni cứ mãi thế này,
Cửa thiền sẽ không ai bước tới;
Ở chùa miếu không gìn luật giới,
1330. Nhìn người đời đâu khỏi hổ hang,
Và thiện nam tín nữ thập phang,
Đâu ai gọi là tăng sư nữa.
Chùa cũng chẳng phải nơi trốn nợ,
Chớ vào đây ăn ở yên thân;
Phải luôn luôn hoạt bát tinh thần,
Nêu cao cái tâm hồn tăng chúng.
Đủ phương tiện giúp vùa nhân chúng,
Chẳng ngại thân trong cảnh khó nào;
Thường ban vui cứu vớt khổ đau,

1340. Được như thế người nào chẳng mến.
Khấp đó đây tôi thường đi đến,
Chùa nào tôi cũng khuyên thế ni;
Bản ngã to như núi Tu Di,
Ít người chịu bỏ đi chuyện dối.
Mượn chùa để làm nơi thủ lợi,
Ai xem qua chẳng khỏi buồn lòng;
Lời Phật thì đáng kính đáng tôn,
Nhưng tặng chúng ít ông mến được.
Trào lưu mới cuộn như sóng nước,
1350. Lối tu hành cũ rít thế ni;
Chỉ làm cho người bắt hoài nghi.
Khó dắt họ qui y theo Phật,
Phải biết câu kiến cơ nhi tác;
Chớ không nên cố chấp một phương,
Tùy thời cơ dùng cách thích đương.
Đề dắt chúng vào đường giác ngộ,
Không nên chấp đi đường thủy bộ;
Miễn làm sao tới chỗ được rồi,
Chiều uốn cho phù hợp thế thời.
1360. Mới không khiến cho người bỡ ngỡ,
Đời tiến bộ đạo cần tiến bộ;
Lửa cháy nhiều nước chữa phải nhiều,
Thuốc đầu thang thì chỉ bấy nhiêu,
Nhưng tùy chúng có nhiều gia vị.
Không làm thế bịnh không thể trị,
Theo ý tôi ông nghĩ thế nào?
Ta rằng lời sư đáng biết bao,
Thật là một nhà tu xứng đáng;
Sự phổ hóa tùy theo giai đoạn,
1370. Xem thời cơ khôngặng chấp nê.
Miễn sao cho dân tỉnh cơn mê,

- Dù phải dụng phương chi cũng được,
Kẻ đương khát mà không cho nước,
Lại cho tiền là ngược phải chãng;
Người cần tiền để giải khó khăn,
Lại đem nước đến dâng là trái.
Tùy trường hợp để mà đối đãi,
Chớ không nên chấp lấy một bề;
Khi lấy mê để độ người mê,
1380. Có vậy mới tiện bề đất chúng.
Lời mới nãy của sư biện luận,
Nếu các chùa ai cũng làm theo;
Cửa thiền không đến đổi mớ meo,
Bá tánh sẽ kéo nhau đến viếng.
Chẳng cản trở trào lưu dân tiên,
Giúp cho thêm phát triển tinh thần;
Giữa tăng ni với cả nhân dân,
Sẽ khắng khít không còn rời rạt.
Đâu hồ mặt là người tự giác,
1390. Và cũng không trái thuyết từ bi;
Miệng đòi đâu còn kẻ khinh khi,
Ai thấy mặt tăng ni chẳng kính.
Từ lâu bị tiếng cho lừa phỉnh,
Sẽ tự nhiên được đĩnh chánh ngay;
Kẻ vô thần cũng bắt nghiêng tai,
Huống hồ với những ai mộ đạo.
Nhà xã hội trên nền Phật giáo,
Sẽ làm cho trường cửu hòa bình;
Trí huệ dung hòa với tánh tình,
1400. Giữ vật chất tinh thần cân đối.
Tất sẽ thấy ở trong xã hội,
Con người lần trở lại tốt lành;
Những thói quen tự lợi tự sanh,

- Sẽ đổi lại cộng vinh cộng lạc.
Không ai muốn cho ai phải thác,
Chia áo lạnh sốt bớt cơm ngon;
Toàn nơn sanh cùng một tâm hồn,
Sống sáng suốt sống không nghèo đói.
Biểu hiện rõ khối tình nhân loại,
1410. Cũng không thua gì cõi Thiên Đàng;
Tinh thần ai cũng được minh quang,
Không ai có việc làm vô ý.
Lấy tâm chủ của đời sống trí,
Trong đời đâu còn kẻ ác nhân;
Nổi bất bình giữa lớp chúng dân,
Lần lượt sẽ bình phân lại được.
Việc nói đức hay là nói phước,
Xét không ngoài công cuộc này đâu;
Rất mong rằng những kẻ sòng nâu,
1420. Nói liền được cây cầu xã hội.
Ngồi một chỗ luận câu phước tội,
Không đứng ra mưu lợi cho đời;
Sẽ không gây thiện cảm với người,
Dù nói mãi không ai nghe đến.
Huống có kẻ giỏi bẻ luận biện,
Đạo nơi thân không chuyện nào xong;
Mượn kệ kinh làm việc buôn rong,
Càng dễ khiến cho dân chúng ghét.
Nên bỏ hết những điều láo khoét,
1430. Phải thiết tu và phải yêu dân;
Đi đúng lời cầu đạo xả thân,
Ở chùa phải cho chơn đạo hạnh.
Giữ nhân cách tốt hơn bá tánh,
Nói thế nào làm cũng thế ni;
Tránh đừng bôi lọ cửa từ bi,

- Gương sáng của tăng ni nêu rõ.
Sư cụ chặn lời ta liền tỏ,
Rằng lời ông dễ có mấy ai;
Luận biện theo tiếng nói thời nay,
1440. Nhưng phương pháp không sai căn bản.
Khéo gói ghém đầu đuôi chắc chắn,
Ai nghe qua cũng đặng hiểu ngay;
Quan niệm ông thật rất là hay,
Kết luận việc đạo đời là một.
Theo tôi tưởng nếu suy ráo rớt,
Đạo với đời là một không hai;
Nếu ai cho đạo ở riêng ngoài,
Đạo ấy dựa vào ai mà có.
Đời cho đạo là không dính mó,
1450. Hỏi do đâu đời có kết liên,
Thế cho nên đời đạo dính liền;
Như trái mặt không nên nói khác,
Thật ông rất là người hoạt bát.
Xin lỗi ông sự học đến đâu,
Ta thừa rằng: học chữ không sâu;
Học tai mắt chỗ nào cũng học,
Nhứt là học bằng nơi trí óc.
Mỗi ngày tôi mỗi học không ngừng,
Thường dạy tôi là cả chúng dân;
1460. Cả vật chất tinh thần đều học,
Sư còn nhớ câu: tâm là Phật.
Phật là tâm, trong các kinh chẳng?
Nếu lấy tâm làm cái bản căn,
Vô học cũng như hàng hữu học.
Phải hay quấy do tâm làm gốc,
Mọi việc chi cũng cốt tâm sanh;
Lấy tâm suy tất biết dữ lành,

- Học không học không nên phân biệt.
Chỉ muốn biết hay không muốn biết,
1470. Ấy là điều cần thiết đấy thôi;
Mang thân người có đủ như người,
Khôn hay dại tùy nơi mỗi kẻ.
Nên lấy trí xét suy cạn lẽ,
Dùng chơn tâm làm chỗ y cứ;
Thì dù cho có mấy hồng hư,
Cũng nên được như người khác vậy.
Thật ra cũng vì nơi lẽ ấy,
Nhà tu hành cần phải nhắc cho;
Dựa vào tình nhân loại mà lo,
1480. Chớ không phải vì lo vụ lợi.
Sur gặt đầu khi nghe đây nói,
Và bảo rằng: sành sỏi làm sao!
Trong biển đời có đủ thứ màu,
Không bị nhuộm thứ nào ít có.
Đủ phương tiện để mà tế độ,
Việc nói làm không chỗ hờ hênh;
Lấy chỗ hư đời để làm nên,
Thật không khác gì anh thợ khéo.
Nếu có kẻ được ông chỉ nẻo,
1490. Chắc chắn làm nên đạo chẳng không;
Thân đã già gỏi mỗi lưng cong,
Mà đạo lý chưa thông đến chỗ.
Nay hữu duyên cùng ông tương ngộ,
Vạch đường chơn chỉ rõ nẻo về;
Một lời ông giảng giáo cho nghe,
Sẽ tỉnh được giấc mê muôn thuở.
Tả sao hết được lòng mừng rỡ,
Đời của tôi còn có chi hơn;
Nay được ông vệt gút mây trần,

1500. Mai dù có bỏ thân cũng được.
Sự học của ông vừa nói trước,
Đời ít ai học được như ông;
Học bề ngoài ít kẻ học lòng,
Lo nhánh lá chớ không lo gốc.
Gọi rằng học nhưng mà vô học,
Vô học mà học hết là ông;
Mỗi khi nghe và mỗi khi trông,
Chỗ nào cũng làm thành bài học.
Chẳng những thế còn trong trí óc,
1510. Vẫn luôn luôn tự học lấy mình;
Ấy là phương phản tỉnh hồi minh,
Ai cũng thế đâu sanh tội khổ.
Chẳng được vậy chính mình khó độ,
Đâu còn thừa sức để dặt ai;
Lời ông càng nghĩ thấy càng hay,
Rất quý hóa của thời văn vật.
Lối luận biện không sai sự thật,
Lời nói nào cũng rất tinh minh;
Không chấp kinh nhưng chẳng ngoài kinh,
1520. Thật là lối biến quyền rất khéo.
Có đủ cách uốn chiều tròn méo,
Dìu dắt người khỏi nẻo lạc lằm;
Nếu các tăng sư ở thiền lâm,
Hầu hết được như ông tất cả.
Tất mở rộng được cơ hoàng hóa,
Sẽ giúp cho nhiều kẻ hồi tâm;
Ta thưa rằng: tại chẳng muốn làm,
Việc tôi biết sư tăng đều biết.
Vì yếm thế hoặc không cương quyết,
1530. Nên không lo đến việc hoàng dương;
Cái lối tu tiêu cực tầm thường,

- Vô tình đã đóng khuôn nhà đạo.
Ngồi một chỗ đợi chờ Phật đạo,
Không lo đi truyền giáo cho dân;
Quen lối tu độc thiện kỳ thân,
Trái với thuyết tế dân độ thế.
Lối tu ấy xưa nay thành lệ,
Nên cửa thiền càng bé hẹp lần;
Tôi rất mong khắp hết sư tăng,
1540. Nên theo lối tu hành tích cực.
Cần liên lết và nên tổ chức,
Bành trướng cho đạo Phật rộng ra;
Bỏ thói quen chùa họ chùa ta,
Cho đâu cũng một nhà Phật giáo.
Có trách nhiệm giữ gìn mỗi đạo,
Khi thấy sai nên bảo cho nhau;
Gương đạo mẫu luôn được nêu cao,
Có thể mới kịp trào lưu tiến.
Thiếu đoàn kết thiếu dùng phương tiện,
1550. Tất nhiên không phát triển kịp thời;
Càng ngày càng bị chúng bỏ rơi,
Không phổ biến được lời Phật giáo.
Nếu muốn được mọi người biết đạo,
Phải gia công truyền giáo mỗi ngày;
Người này rọi người khác tiếp tay,
Như thế mới đạo khai rộng lối.
Tùy hoàn cảnh tùy theo xã hội,
Tùy dân tâm của mỗi thời kỳ;
Đề ứng dùng phương pháp thích nghi,
1560. Sẽ khiến được người qui theo đạo.
Xem tánh người để mà chỉ bảo,
Bởi mỗi người nghiệp tạo khác nhau;
Phải dất lặn từ thấp lên cao,

- Nhút là tránh buổi đầu chớ vội.
Xem trình độ và xem phẩm giới,
Để dùng lời tương đối với người;
Chớ gặp ai cũng nói một lời,
Sẽ không hợp với người khác cảnh.
Tăng sư phải cho cao đạo hạnh,
1570. Để hiểu ra được tánh người đời;
Tất nhiên là sẽ dụng hợp lời,
Không chạm phải những nơi đáng tiếc.
Xem đến mạch chứng chi phải biết,
Mới cho toa phù hợp bịnh nhân;
Chứng không rành bịnh chẳng lành thân,
Nhiều khi hại bịnh nhân là khác.
Phải thật nghiệp chớ nên nói khoác,
Đừng để mù mà dốt kẻ đui;
Phật đã thành Phật mới độ đời,
1580. Tăng đã đạt mới lời dốt chúng.
Lý không rõ nói bừa đâu trúng,
Nghĩa chưa thông luận bướng càng sai;
Thấu ngọn ngành nói dở mà hay,
Chưa căn cội nói hay mà dở.
Mê thấy khít nhưng mà trống hờ,
Ngó như sai mà có sai đâu;
Thật mà quyền quyền thật rất màu,
Không một cử động nào bất pháp.
Chưa khảy mỏ trúng không nên đập,
1590. Hột còn non gieo gấp không lên;
Nên làm hư, hư lại làm nên,
Nhà tu chớ nên quên điều ấy.
Sư ngó đây mắt không hề nháy,
Rằng thật là chơn lý tốt vời;
Thế mới là tỉnh được người đời,

- Muôn pháp chỉ một lời gồm cả.
Xin hỏi ông đường về Phật quả,
Nhà tu hành cần có những chi?
Ta rằng không nên có những gì,
1600. Mới có thể là qui Phật quả.
Su rằng lời rất minh được dạ,
Xưa nay cùng chur tổ nhứt ngôn;
Sống ghi tâm thác gói theo hồn,
Lời châu để khách trần nghe được.
Gặp ông tợ cá mà gặp nước,
Mê dù bao cũng được tỉnh ra;
Vậy xin ông mở lượng hải hà,
Dạy thêm nữa cho già được biết.
Ta rằng có chi mà khẩn thiết,
1610. Tôi hiểu như sư biết từ lâu;
Lấy trong kinh chớ có khác đâu,
Nói việc của các sư thường tụng.
Đường bột có mà không chịu dụng,
Để bao lâu thì cũng bột đường;
Bánh nhiều màu nhiều thứ khôn lường,
Nhưng nguyên liệu vẫn đường với bột.
Số ngàn muôn cũng từ con một,
Nhánh lá nhiều nhưng gốc không hai;
Kinh để xem cho rõ vậy ngay,
1620. Không phải để tôi ngày tụng luống.
Cứ chất đóng trên bàn nhiều cuốn,
Chẳng chịu xem hiểu tận đuôi đầu;
Thì dù cho có tụng bao lâu,
Nghĩa lý của một câu không rọi.
Có khác nào như chim học nói,
Người nói sao nhái lại biết chi;
Chỉ làm cho tủi dạ từ bi,

- Không nổi được bước đi của Phật.
Phật đâu muốn nhà tu ần dật,
1630. Muốn vào xông ra đực cứu dân;
Luôn vui lòng vị nghĩa vong thân,
Tình yêu chúng sanh bằng tình mẹ.
Không hề sống thân mình riêng rẽ,
Vẫn sống chung với kẻ thập phương;
Nghe ai đau khổ biết lo lường,
Thấy ai đại khờ toan chỉ dặt.
Bất luận ai gặp cơn nguy ngặt,
Ra tay không để mắt nhìn sông;
Vui cùng vui buồn vẫn cùng buồn,
1640. Giữa bá tánh với mình như một.
Nghèo đến nổi muối còn một hột,
Cũng cần hai chia sót cho nhau;
Đổi người nghèo cũng thể người giàu,
Đều quý mến như nhau tất cả.
Chớ trọng giàu cúng nhiều hoa quả,
Đừng khinh nghèo chẳng có món chi;
Quý tâm hơn là quý vật gì,
Như vậy mới là sư chơn chánh.
Chẳng khiếp sợ người quyền lực mạnh,
1650. Không xem thường kẻ chẳng thế oai;
Mang xác trần ai cũng như ai,
Say hay tỉnh là nơi đáng kể.
Có tội lệ hay không tội lệ,
Ấy là nơi đánh giá con người;
Nhưng nhà tu đối với người đời,
Tội hay chẳng cũng vui dạy dỗ.
Vì ai cũng ở trong biển khổ,
Cần phải nên tế độ như nhau;
Càng thấy người có lắm khổ đau,

1660. Càng muốn cứu cho mau khỏi nạn.
Tóm tắt phải lấy lòng bình đẳng,
Đôi đũa trong bả tánh thập phương;
Chớ biệt phân nhiều ít lòng thương,
Thế mới chẳng sai đường bác ái.
Rất mong các sư nên xem lại,
Kính trên bàn tụng mãi từ lâu;
Xem chừng nào đạt lý cạn sâu,
Lúc đó sẽ tiện câu hoằng hóa.
Chớ ngồi mãi ở trong liêu xá,
1670. Hãy bước ra đi hóa độ người;
Làm cho người mê được tỉnh hồi,
Ấy bỏn phận của người Phật tử.
Cuộc sống chết là nơi đại sự,
Cần lo mau do dự không nên;
Tuổi cứ già mặc kẻ nhớ quên,
Bóng trời chẳng đứng yên một chỗ.
Khi cần độ mà không lo độ,
Dịp lành qua rồi khó gặp ra;
Không riêng lo cho phận mình già,
1680. Lo kẻ khác cũng là sắp chết.
Họ còn sống mà không đến thuyết,
Đợi chết đi tụng nghiệp đầu tiêu;
Lúc mạnh không chịu dạy một điều,
Gần xuống lỗ mới kêu hành thiện.
Còn giờ đâu để mà tu luyện,
Niệm Phật không thể niệm đủ câu;
Ấy phải chẳng việc đáng buồn rầu,
Nhà tu há chẳng lo âu tới.
Thêm lại gặp phải trào lưu mới,
1690. Dễ làm cho xã hội quay cuồng;
Kẻ xấu xa nhiều chẳng số lường,

- Người trong sạch đếm không mấy kẻ.
Càng không thể ngồi yên lặng lẽ,
Nhà tu nên mạnh mẽ đứng lên;
Dùng đủ lời khéo léo nỏ khuyển,
Khiến nhiều ít người nghiêng theo đạo.
Được nhiều kẻ phụng hành chánh giáo,
Sẽ bớt nhiều thảm nảo trong đời;
Hiếu phận mình chớ phút nào ngơi,
1700. Rất mong các tăng sư được thế.
Nhiều khi chỉ một vài câu kệ,
Mà lập qua được bể sâu đời;
Khách thiên môn há nỡ tiếc lời,
Không cứu giúp những người mê khổ.
Mỗi bát cơm mỗi đầy công khó,
Ăn không lo thì nó chẳng tiêu;
Nợ không tròn thì đạo chẳng siêu,
Há ngồi mãi trong liêu đọi chết.
Lời của đây mới vừa nói hết,
1710. Sư tiếp lời rằng thật đúng thay;
Nếu tăng sư từ trước đến nay,
Làm như thế đâu ai hờn ghét.
Nhưng rất tiếc ít nơi đoàn kết,
Và ít ai lo việc hoằng khai;
Kệ kinh ai cũng tụng mỗi ngày,
Nhưng nghĩa lý ít ai xét tới.
Kẻ xét biết làm tỉnh không nói,
Người nói thì vụ lợi nợ kia;
Phần nhiều là mượn Phật làm bia,
1720. Để gạt gẫm người mê lấy của.
Chính tôi cũng đau lòng đòi bữa,
Như lời tôi vừa đã thừa qua;
Từng để chơn đến các thiền gia,

- Nhận lời phải thấy ra ít kẻ.
Thành thử vẫn còn nhiều tập tễ,
Theo lối tu bệ vệ phân đông;
Suốt ngày lo ăn luống ngồi không,
Không thí một chút công cho chúng.
Chẳng dám nói là phùng vô dụng,
1730. Cứ thế là đời sống ra gì;
Thường tụng kinh trước tượng từ bi,
Sao chẳng nhớ hành vi của Phật.
Phật đâu phải là người ả dật,
Và cũng không ngồi suốt trong liêu;
Vừa rồi ông đã dạy mấy điều,
Điều nào cũng cao siêu tất cả.
Thấy những hạng tu hành dối giả,
Tự thấy tôi trong dạ xôn xang;
Lấy làm thương Đức Phật Tây phang,
1740. Bị kẻ ở thế gian lợi dụng.
Luật giới chẳng hề làm cho đúng,
Cũng xưng là Hòa Thượng Yết Ma;
Thấy việc người bắt ngại phạt ta,
Vì là cũng đồng nhà sư cả.
Cũng tại họ làm điều man trá,
Nên người đời nghi cả các sư;
Nếu họ không cải sửa thói hư,
Chùa lần lượt không người đến viếng.
E rằng những người đang tinh tiến,
1750. Vì đó mà thôi chuyên biết đâu;
Như thế là tai nạn rất sâu,
Còn ai nói được câu Phật pháp.
Ta liền chận lời sư nói gấp,
Đuốc từ bi không tắt chớ nao;
Hạng giả tu đông đến mực nào,

- Đạo Phật vẫn lầu lầu sáng tỏ.
Thời thanh suy do người tạo nó,
Chơn lý thì vẫn có một đường;
Ai biết theo là phước khôn lường,
1760. Ai trái lại là vương đầy họa.
Xưa nay vẫn cứ như thế cả,
Và từ đây cũng chẳng đổi dời;
Biết tu là người biết sống đời,
Không tu ấy là người tự sát.
Tu tôi nói từng lương cải ác,
Bỏ đường mê nẻo giác tìm qua;
Biết ngăn ngừa ý tưởng xấu xa,
Biết cương quyết làm ra việc phải.
Đó là nghĩa của người tu cải,
1770. Chẳng phải tu theo lối ngồi không;
Tu cần trau sửa cả ngoài trong,
Việc riêng đến việc chung đều sửa.
Hại biến lợi lòng không lẫn lộn,
Dữ đổi lành trí để nhớ luôn;
Tâm không cho ngoại vật làm cuồng,
Lúc nào cũng chủ thân được cả.
Tu như thế sẽ trừ được họa,
Phẩm bậc nào dù khó cũng lên;
Mỗi người tu theo ý tôi khuyên,
1780. Chẳng toại nguyện tôi xin chịu đọa.
Sư rằng: lời của ông đúng cả,
Nếu người tu như thế không thành;
Thân tôi dù muôn thác cũng đành,
Trong lòng vẫn tưởng tin triệt để.
Ông vừa bảo thanh suy do thế,
Chơn lý là một thể không hai;
Từ ngàn xưa cho đến những nay,

- Phật pháp chẳng bị ai làm mất.
Đã là Phật trước sau vẫn Phật,
1790. Tự nên không phải vật tạo nên;
Vì vậy mà vẫn được vững bền,
Không bị cuộc nổi chìm làm hoại.
Thật là lời của ông rất phải,
Giúp lòng tin tôi lại mạnh thêm;
Kể từ đây tôi chẳng ngồi êm,
Quyết nỗ lực khêu lên đức thiện.
Kết liên với người đồng quan niệm,
Để làm cho phát triển đạo thiên;
Cho người đời thấy rõ tục tiên,
1800. Không còn nói đạo chuyên lừa dối.
Chính mình phải làm cho được trôi,
Để cho hàng tu dối nhìn vào;
Sẽ thẹn lòng sửa chữa phần nào,
Cũng gián tiếp giúp vào họ được.
Mong Phật giúp tôi nên nguyện ước,
Ân đức này dù chết chẳng quên;
Ta rằng: trời chẳng phụ người hiền,
Ý nguyện tốt sẽ nên có thuở.
Giữa đường đâu xảy ra dang dở,
1810. Mong sư đừng lấy đó ngã lòng;
Ví dụ làm hiện kiếp không xong,
Nguyện kiếp khác nổi luôn chớ bỏ.
Làm việc lớn có nhiều khăn khó,
Cứ làm luôn chớ có hẹn ngày;
Đem tấm lòng cứng rắn dẻo dai,
Đối phó mọi chông gai cản trở.
Được như thế mới xong nần nợ,
Và đạo mâu cũng sẽ tựu thành;
Để tà ma làm rối đức tin,

1820. Việc chi cũng tan tành tất cả.
Phải tin tưởng phải bền chặt dạ,
Nhứt định là đạo quả sẽ nên;
Tôi cũng từng gặp lắm truân chuyên,
Nhưng vẫn giữ lòng nguyên như một.
Và từ đây đến ngày kết cuộc,
Cảm thấy còn nhiều khúc gay go;
Nhưng trong lòng chẳng chút sợ lo,
Ý chí mạnh thắng qua tất cả.
Nếu không mở thông đường thiên hạ,
1830. Nguyện chẳng ung cát giá lên vai;
Mắt nếu còn thấy kẻ nạn tai,
Lòng quyết chẳng quên ngày giải thoát.
Quản chi nỗi khổ đau thân xác,
Miễn làm sao sớm đạt ý nguyên;
Chẳng những đời mình hết não phiền,
Mà kẻ khác cũng yên lạc nghiệp.
Châu ngọc há để cho phủ líp,
Phải vẩy vung cho sắc chói chan;
Nếu chẳng thay được khắp nhơn gian,
1840. Cũng rán được một làng một nước.
Nghĩa là phải làm cho nên được,
Không để ngơ qua cuộc đời tàn;
Luôn đấu tranh với mọi thời gian,
Cũng chẳng để ai làm dừng bước.
Chẳng riêng tạo để mình hưởng phước,
Mà lo cho người được lây duyên;
Bụi hồng trần sớm gọi cho yên,
Cùng được thấy nhà Tiên cảnh Phật.
Việc trước hết ngay trên quả đất,
1850. Đồng nhau chung hưởng cuộc thái bình;
Chẳng còn nghe ai muốn chiến chinh,

- Cũng không kẻ nào sanh kế bạo.
Giữa ai cũng lấy lòng hòa hảo,
Biết xử phân theo đạo công bằng;
Không riêng mình muốn được no ăn,
Nỡ ý mạnh lấy ngang của kẻ.
Ai cũng biết nói lời nhỏ nhẹ,
Không ai dùng lời lẽ cộc cần;
Biết xét lòng và biết ăn năn,
1860. Người nào cũng có tâm tự trị.
Sống nề nếp sống theo cương kỷ,
Ai cũng tôn đạo lý làm trên;
Mặt mỗi người đều lộ vẻ hiền,
Ngày ấy mới Thần Tiên tại thế.
Người tu niệm phải nên lập thế,
Làm sao cho được thế mới thôi;
Sống chưa làm xong xả sự đời,
Chết đâu được về ngòi thượng cảnh.
Sư nghe đến lời đây nhân mạnh,
1870. Khiến mắt thêm nhìn thẳng vào đây;
Và nói rằng ở giữa thời nay,
Tư tưởng ấy ít ai có được.
Vừa siêu nhiên vừa nên thích hợp,
Nếu phản đông người được thế ni;
Sự khổ đau hơn loại mất đi,
Cõi Cực Lạc tức thì hiện đến.
Lời ông khiến lòng tôi quá mến,
Chính ấy là bờ bến siêu sinh;
Khách hồng trần lấy đó làm tin,
1880. Tất sẽ được đưa mình khỏi tục.
Kẻ nào biết tầm trong lánh đục,
Nghe lời ông sớm dứt nợ đời;
Chẳng bao lâu đến mức tuyệt vời,

- Đáng con Phật đáng người yêu kính.
Ta rằng: mọi việc do chữ tín,
Lời nói dù chơn chính đường bao;
Không chịu đem lòng tưởng tin vào,
Chơn chánh ấy làm sao thành được .
Vì thế nên lòng tin làm trước,
1890. Có lòng tin các cuộc sẽ nên;
Cũng nhờ tin khổ mấy cũng quên,
Lòng tin giúp người thêm bền chí.
Mọi việc chi sau khi xét kỹ,
Nếu chánh chơn đặt chí tin vào;
Rồi cứ lo dù chậm hay mau,
Không chán nản miễn sao được việc.
Điều này rất muốn ai cũng biết,
Để tránh điều hối tiếc nơi tâm;
Su rằng: lòng tin cũng dễ làm,
1900. Nhưng xét trước rồi tin đúng lắm.
Mỗi lời ông tôi đều suy gẫm,
Thấy rằng đâu đó cũng khít khao;
Mỗi câu đều mỗi có rập rờ,
Chỗ nào cũng đòi dào ý tứ.
Tôi xin nguyện để lòng ôm giữ,
Làm sao cho khỏi phụ lòng ông;
Sớm nên người yêu của đại đồng,
Được thế mới là không hổ phận.
Trong mấy tiếng đồng hồ học vấn,
1910. Hơn mấy mươi năm tụng kinh tụng;
Giúp tôi thêm biết rõ chánh đường,
Công đức ấy khó lường sao hết.
Có lẽ ông cũng đã mỏi mệt,
Đêm đã khuya trời rét thế này;
Xin ông vui lòng ngủ lại đây,

- Mai rồi sẽ hồi qui chẳng muộn.
Ta nhận lời của sư vừa muốn,
Bước theo sư vào chốn hậu liêu;
Vừa nằm vừa suy nghĩ đủ điều,
1920. Việc sư cụ cũng đeo ý nghĩ.
Ấy cũng một cuộc đời kỳ bí,
Cảnh giúp người duyên đẩy xô người;
Ất có duyên với Phật lâu đời,
Nên mới được có trời báo mộng.
Nếu chẳng vậy người đang thân sống,
Khó thấy người nơi chốn tiêu dao;
Còn việc ta cũng lạ làm sao,
Đêm khuya vắng đi vào chùa miếu.
Sư chẳng trách lại còn mền trứ,
1930. Ất cũng duyên chi khéo tạo nên;
Người gặp nhau trong lúc đầu tiên,
Mà thông cảm là duyên muôn thưở.
Ta cứ nghĩ thế lòng không hờ,
Rồi bỗng nhiên đã ngủ hồi nào;
Vùng hào quang liền chói ánh vào,
Một vị Phật ngồi cao mấy trượng.
Trông thấy Phật ta liền quì xuống,
Mở miệng ra vừa muốn thưa lên;
Thì Phật ngài đã nói trước liền,
1940. Rằng trước đây độ bát bá niên.
Cũng ở nơi một cái chùa thiền,
Có một vị tu hiền rất chính;
Thường tập hợp nữ nam thiện tín,
Dạy những điều đạo hạnh cho nghe.
Độ được nhiều người khỏi bến mê,
Khiến bá tánh gần xa đều mền;
Hạng dân dã vua quan đều đến,

- Thường do lai sáng kiến nhà sư.
Khiến cảnh chùa lui tới chật người,
1950. Phật pháp cũng một thời hưng thịnh;
Một hôm nọ vào khuya vắng lặng,
Có một tên ăn trộm vào chùa.
Tên trộm đang khi vác khuân đồ,
Trong khi ấy nhà sư trông thấy;
Sư liền bảo nhỏ tên trộm lại,
Hỏi tại sao đi lấy của chùa.
Trộm rằng vì con vợ chẳng no,
Cho nên phải làm nghề ăn trộm;
Cảnh sống của gia đình rất khốn,
1960. Con thì đông vợ cũng quê mùa.
Không đủ ăn quần áo te tua,
Cực chẳng đã mới thò tay cắp;
Trong lúc ấy nhà sư bảo gấp,
Nên bỏ đi nghề nghiệp bất lương.
Vì nó không khiến một ai thương,
Bị bắt gặp chịu đường tù tội;
Vậy người phải từ đây cải hối,
Lo làm ăn theo lối lương hiền.
Nói xong sư vào lấy gói tiền,
1970. Cho tên trộm bảo đi ra gấp;
Trộm vừa xá vừa run lập cập,
Lãnh tiền rồi chạy gấp về nhà.
Trộm chừng khi mở gói tiền ra,
Bất hốt hoảng vì là nhiều quá;
Trộm vừa sợ vừa mừng khôn tả,
Vừa biết ơn sư có chi bằng.
Cho sư là một vị chơn tăng,
Trong lòng thấy nảy sinh kính phục;
Từ ngày ấy bắt đầu tin Phật,

1980. Số tiền kia giao hết vợ con.
Rồi lánh mình vào chốn núi non,
Bỏ nghề trộm xả thân tu niệm;
Trở nên một nhà tu hạnh kiễm,
Sau được nhiều người mến đến danh.
Vị sư kia con có biết chăng,
Chính là cái tiền thân con đó;
Còn tên trộm ở vào thuở nọ,
Chính là sư hiện ở chùa này.
Người với con duyên rắm sâu dày,
1990. Cho nên khiến hôm nay tái ngộ;
Nếu kiếp trước không nhờ con độ,
Thì người đâu hỏi ngộ nơi tâm.
Tuy trải qua ước tám trăm năm,
Duyên ấy cũng vẫn còn khấn chặt;
Nay người đã nên sư thiền đức,
Con cũng là nối Phật tu hành.
Càng khiến cho duyên ấy thêm lành,
Nên người mới gặp con là mến;
Duyên ấy gọi cho lòng nhớ đến,
2000. Chớ nào đâu phải chuyện vô căn.
Vì muốn cho con rõ nguyên nhân,
Nên Phật mới hiện thân đến nhắc;
Ta cúi mình tạ ơn Đức Phật,
Rằng còn chi từ trước đến nay.
Nhờ Phật luôn sẵn dạ chỉ bày,
Ân đức rộng đất trời khó sánh;
Khi hữu sự hoặc trong khổ cảnh,
Có Phật ngài hiện đến dắt dìu.
Lời lành cho nghe biết bao nhiêu,
2010. Không nhờ Phật con đâu nên đạo;
Mọi việc chi cũng nhờ Phật bảo,

- Tâm hồn con Phật tạo đầy ư!
Nếu không nhờ Phật dạy nên hư,
Con khó biết rõ nơi tà chánh.
Tuy nhiên đối với đường đạo hạnh,
Học bao nhiêu cũng chẳng thấy cùng;
Xin Phật vì sự lợi ích chung,
Dạy thêm nữa cho con được hiểu.
Phật rằng con khéo tìm đạo diệu,
2020. Đạo tuy sâu sức hiểu cũng dài;
Đạo không trong mà cũng chẳng ngoài,
Nơi bốn tánh của người sẵn có.
Nếu như ai muốn tìm thấy nó,
Lấy mắt thường thì khó thể trông;
Phải lấy lòng mới thấy được lòng,
Có chẳng được mà không chẳng được.
Còn một chấp niệm nào thúc phược,
Là vẫn còn bó buộc trong lòng;
Sự nào phiền không thể nào không,
2030. Còn như thế là còn luân lạc.
Từ bi chẳng từ bi vướng mắc,
Ấy mới là chơn thật từ bi;
Không bận tâm ở một sự gì,
Dù việc ấy hữu vi hay chẳng.
Không nghiêng trệ mới là bình đẳng,
Chẳng buộc ràng mới đặng tự do;
Con lấy đây làm thước để đo,
Siêu hay đọa cứ do theo đây.
Ta liền chấp hai tay cúi lạy,
2040. Xin đội ơn Phật dạy cho con;
Không riêng con hứa sẽ làm tròn,
Còn nguyện giúp xa gần xong diệu.
Phật dạy chỉ những lời cao diệu,

- Con dám đâu để hiểu một mình;
Xin truyền ra cho chúng làm tin,
Để trở lại nẻo lành sáng tỏ.
Có một việc con xin thưa rõ,
Xin Phật Ngài vệt mở gút mây;
Hiện xác con đang sống nơi đây,
2050. Thân bịnh lại gặp ngày trắc trở.
Nhiều chướng ngại cản đường hóa độ,
Lắm chông gai trên lộ từ bi;
Muốn bước mau nhưng khó nổi đi,
Đường Phật giáo nhiều khi nghệt lối.
Muốn đâu cũng mây lành bủa tới,
Ngặt gió phàm cứ thổi mãi lên;
Ý nguyện này chẳng được sớm nên,
Lòng con thấy muôn nghìn đau đớn.
Nhiều lúc quá buồn cho thời vận,
2060. Muốn chết không muốn sống trên đời;
Nhưng nặng tình với khắp mọi người,
Đến nay vẫn còn ngồi dương thế.
Phật liền nhẹ lời rằng ở trẻ,
Vận đen chưa phải lẽ chết thân;
Đã nặng duyên với khách hồng trần,
Phải dắt họ đến chùng hết khổ.
Càng chướng ngại càng nên hóa độ,
Không chông gai sao rõ từ bi;
Khó bước mau thì chậm cũng đi,
2070. Chớ ngại lối nhiều khi bị nghệt.
Mây cứ bủa mặc tình gió quét,
Cố làm sao che mát chúng sanh;
Con chớ buồn chưa toại nguyện lành,
Nguyện lành ấy sẽ thành tựu được.
Dù hoàn cảnh khắt khe trái ngược,

- Vẫn bình tâm chờ cuộc thuận xuôi;
Phật biết con lòng chẳng thấy vui,
Nhưng chết cũng chưa nguôi được dạ.
Nên sống để rộng khai đạo cả,
2080. Sống làm cho thông thả khắp nơi;
Không sống riêng mà sống cho đời,
Sống cho khắp mọi người hết khổ.
Vì bác ái vì câu hóa độ,
Cho nên cần phải có xác thân;
Sống cho mình chỉ có một phần,
Muôn phần để sống sanh cho thế.
Sống thì khó chết thì rất dễ,
Khó sống nhưng sống để cứu đời;
Cả chúng sanh chưa được thành thời,
2090. Lòng từ muốn tắt hơi sao nữ.
Chết thân cũng chưa xong được nợ,
Chết ấy càng khiến dở dang thêm;
Đến chùng nào biển lặng sóng êm,
Khi ấy sẽ nằm yên để chết.
Nước tịnh rửa bụi trần chưa hết,
Chết đi ai lau quét cửa thiền;
Rán chịu li trong cuộc đảo điên,
Để đời dữ ra hiền cho chúng.
Gió thổi mấy Trời không hề lụn,
2100. Nước xao bao Trăng cũng sáng choang;
Khổ thế nào con cũng chớ than,
Cứ lo tới cho đàng suôn sẻ.
Đêm đêm thấy thân con quạnh quẽ,
Phật lấy làm đau dạ lắm con;
Trong khó khăn giữ phận vẹn tròn,
Ai xem đến mà không kính mến.
Sẽ có gió xuôi chiều thổi đến,

- Con chớ lo bờ bến khó kè;
Khi con về đất chúng theo về,
2110. Phật nơi chốn liên huê luôn đợi.
Con rán chịu từ đây đến hội,
Cuộc trùng lai đền bội công lao;
Kẻ tu hành thỏa dạ khát khao,
Người nhơn đức phỉ câu mong ước.
Cảnh đau khổ tan như mây nước,
Cuộc lao lung sẽ được giải trừ;
Ấy là ngày thế giới an cư,
Con rán dặt cho người đến đó.
Từ nay dẫu còn nhiều khấn khó,
2120. Vì yêu dân chớ có nản lòng;
Mượn phàm thân cứu khách hồng trần,
Thói thường chết con đừng nghĩ nữa.
Có cái chết con cần nên lựa,
Nên chết lòng tưởng nhớ xấu xa;
Chết tánh tham và chết lòng tà,
Chết những việc gọi là bất thiện.
Chết mắt thấy sắc chi chẳng nghiệm,
Chết tai nghe đủ tiếng không mê;
Chết mũi mùi chi chẳng khen chê,
2130. Chết lưỡi nếm vị gì không chấp.
Chết thân chẳng nhiễm khi đụng vật,
Chết tâm không vướng mắc sự nào;
Chết hết lòng ô nhiễm trần lao,
Chết cả tánh chấp câu nhơn ngã.
Chết hờn giận chết điều dối trá,
Và chết luôn lòng dạ ghét ghen;
Chết lời nơ chết ý đê hèn,
Các việc quấy đều nên chết cả.
Được như thế tất là thông thả,

2140. Không lúc nào trong dạ buồn rầu;
Kẻ tu hành ở buổi ban đầu,
Làm theo đây sẽ mau nên đạo.
Con khá nhớ để khi truyền giáo,
Nhắc cho đời được hiểu làm theo;
Cõi hồng trần còn lắm nạn eo,
Dân chúng sớm nên theo đạo lý.
Nói xong Phật hóa quang hồi vị,
Ta cúi đầu lạy tạ theo sau;
Tự thấy lòng vui biết chừng nào,
2150. Cảm ơn Phật kẻ sao cho hết.
Kẻ từ ấy tâm trần đã chết,
Sự nhiễm ô tiêu diệt sạch không;
Tuy đeo mang thân xác cõi hồng,
Mà đã chẳng còn lòng mến tục.
Nơi nào cũng xông pha lẫn lút,
Tâm không hề trói buộc nơi đâu;
Vì muốn đời tỉnh giấc mê sâu,
Phải giả dạng đủ màu thế sự.
Muốn độ dữ vào trong đám dữ,
2160. Muốn cứu hiền dùng sự rất hiền;
Miễn sao cho người rõ tục tiên,
Mặc thân xác biến quyền như sạch.
Mong ai cũng trắng đen khá vạch,
Để cho mình là Phật hay phạm;
Lời đây khuyên nếu chịu gìn kham,
Không nên đạo đây cam chịu tội.
Bởi thương mến nhân sanh vạn bội,
Nên đem lời Phật gọi kẻ ra;
Chuyện tăng sư ở chốn thiền gia,
2170. Cũng kẻ nốt để mà hiểu rõ.
Việc hiện hữu là điều thật có,

- Còn duyên xưa chuyện đó ly kỳ;
Cõi thế gian bất luận việc gì,
Đều có hệ với khi trước cả.
Muốn già trẻ tin câu nhân quả,
Cho nên đây mới kể cạn lời;
Nếu xét qua tiền kiếp mọi người,
Sanh khắp chỗ không nơi nào chẳng.
Nợ vay trả với nhau nhiều chẳng,
2180. Không một ai mà chẳng nợ ai;
Người ở Đông có nợ ở Tây,
Kẻ Nam lại đã vay nghiệp Bắc.
Quả đất rộng nhưng mà thấy chật,
Đừng tưởng xa không việc liên can;
Lời kể qua thật rất rõ ràng,
Nghiệp xưa với thân đang hiện sống.
Nếu sư chẳng nhờ lời trong mộng,
Việc trả vay đâu đặng hiểu ra;
Phật khó trông nhưng chẳng ở xa,
2190. Mọi việc của người ta đều biết.
Phật thấy rõ chúng sanh tạo nghiệp,
Tùy cơ duyên cứu vớt cho ra;
Lòng từ bi rộng lớn sâu xa,
Không hề để bỏ qua một kẻ.
Xin lớn nhỏ xét cho rốt lẽ,
Để khỏi đau lòng kẻ đại bi;
Nhớ kỹ rằng đây nói lời chi,
Dựa theo bóng huyền vi mà nói.
Xin rón đọc chớ nài mệt mỏi,
2200. Đọc để cho rõ mối chánh tà;
Xem ngàn lần mà chẳng hiểu ra,
Cũng đừng chán hãy mò đọc mãi.
Cố đọc riết có ngày sẽ thấy,

- Chùng thấy ra chỉ khảy móng tay;
Nơi xa ngàn ta vẫn còn đây,
Việc không hiểu hỏi ngay chớ ngại.
Ngày nào cũng trông tin thơ lại,
Đêm vẫn luôn chờ thấy mộng lành;
Thấy ai người thật chí tu hành,
2210. Kể sao hết nỗi tình yêu mến.
Hồn ta vẫn thường hay lui đến,
Viếng thăm người tu luyện chơn thành;
Mỗi lần nghe có tiếng chim xanh,
Trong lòng thấy muôn nghìn náo nức.
Biết rằng có người chơn đạo đức,
Cành sen nơi cõi Phật nở ra;
Trên đầu kia có ánh sáng lòà,
Hương công đức bay ra thơm ngát.
Ngồi một chỗ có thần đem trát,
2220. Há không vui khi được tin lành;
Một thân nhưng chẳng sống riêng mình,
Sống với khắp nhân sinh thế giới.
Hỡi quê nhà rán chung một khối,
Cho hồn kia cảm tới lòng đây;
Trong tâm không để vắng một ngày,
Cùng biết nhớ cùng gây được việc.
Một ngày quên một ngày rất tiếc,
Giữ cho lòng khăng khít nhau luôn;
Vui cùng vui buồn hãy cùng buồn,
2230. Mượn bút mực thay con hội ngộ.
Một phen này khai cho nên lộ,
Để thông đường đây đó lại qua;
Ở nữ nam lớn nhỏ quê nhà,
Khá nghiệm kỹ lời ta vừa nói.
Nơi xa xôi vài lời nhắn gửi,

Thanh Sĩ 71 Đã Chết Mà Sống

Tạm gọi là giải nổi nhớ thương;
Xin chúc lành khắp hết thôn hương,
2238. Khuyên răn giữ vẹn đường đạo đức.

Viết xong tại Đông Kinh
Thanh Sĩ.

(Ấn bản hiệu chính năm 2007)